

ตำรายาโรคลม

นางสาววรพร อังกรชัยชัย, ปริญญาตรี^๑ดอกรัก พยัคศรี, เรียบเรียง^๒

รหัสเอกสาร	NPT001-008
ต้นฉบับ	สมุดไทยขาว
อักษร	ไทย, ขอมไทย
ภาษา	ไทย, บาลี
เส้น	หมึก, ดินสอ
ขนาด	๑๑ x ๓๕ ซม.
สถานที่พบ	วัดท่าพุท ต. ไชย อ. สามพราน จ. นครปฐม
จำนวนเล่ม	๓ เล่ม
สภาพเอกสาร	ไม่สมบูรณ์ สมุดไทยมี ๓ เล่ม ไม่มีส่วนต่อเนื่องกัน

ตำรายาเกี่ยวกับโรคลม ในคัมภีร์ชาวดาร เกี่ยวกับลมต่างในร่างกายที่ไหลหมุนเวียนอยู่ หากเกิดความผิดปกติกับลมดังกล่าวก็จะทำให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บต่างๆ ได้ ซึ่งมีสูตรยาสมุนไพรที่ใช้รักษาโรคต่างๆ เหล่านั้นด้วย

^๑ นักภาษาโบราณ ระดับปฏิบัติการ กลุ่มหนังสือตัวเขียนและจารึก สำนักหอสมุดแห่งชาติ กรมศิลปากร กระทรวงวัฒนธรรม.

^๒ นักวิจัยประจำโครงการอ่านและปริวรรตวรรณกรรมท้องถิ่นภาคตะวันตก ระยะที่ ๑ : วรรณกรรมวัดท่าพุท, ศูนย์มานุษยวิทยาสิรินธร (องค์การมหาชน), ๒๕๕๑.

ภาพตัวอย่างสมุดไทยชาวเรื่อง ตำรายา

หน้าต้น

(สี)ทริการิย ท่านกล่าวในไว้ กองธาตุทั้ง ๔ ย่อมมีแก่บุคคลทั้งหญิงชายเมื่อจะเป็นโ (รค) [ลบเลือน] (ต่าง) ๗ นาก็อาศัย แก่กินอาหารพิษจึงเป็นโทษ ธาตุนั้นก็แปลไปเป็นต่างๆ . . [ลบเลือน] ก็ให้ (รง) เป็นฟอง ลางที่ก็ให้ท้องขึ้น มักเสียดแทงแน่นหน้าอก นอนไม่หลับ . . [ชำรุด] . วนตาม(หัวเนา) ลางที่ให้ปวดมวน ลางที่ให้ปวดเป็นลูกเพราะวาโย ลางที่ให้ร้อนท ...ไม่หลับอาศัยแก่ธาตุเตโชกำเรบจึงเป็น

ลางที่ให้อยากน้ำเพราะกลางคินด้วยอาโปธาตุนั้นกำเรบจึงเป็นโทษนั้นแล

ลางที่ให้ตนตัวเหมือนมดตายด้วยลมในกองธาตุปฐวีกำเรบจึงเป็น

ลางที่กินข้าวของเข้าไปให้ท้องขึ้นพะอืดพะอมเพราะเตโชธาตุย่อนจึงทำโทษ

ลางที่ให้ระเหียวหิวหาแรงมิได้เพราะวาโยธาตุย่อนจึงทำโทษ

ลางที่ให้เมื่อยเป็นกำลังกินอาหารไม่มีรสให้หิวให้อยากน้ำไม่ย่อยข้าวด้วยธาตุน้ำย่อนจึงเป็นโทษ

ลมอันพัดอยู่ในกองธาตุ ลางที่ให้รากโหกเปลาๆ ลางที่มันให้โกรธเคืองบ้า บ่นเพ้อพกไป เพราะลมลงเดิน อยู่ในกองธาตุนั้นจำพวกหนึ่ง

ลมจำพวกหนึ่งเดินอยู่ตามลำได้ ให้รู้ว่าเผ็ดว่าร้อนก็อาศัยแก่ธาตุทั้ง ๔ บริบูรณ์จึงจะเป็นสุข

ลมจำพวกหนึ่งให้หลงลืมจําพรรจา ที่เคยอยู่ก็จําพรรจมิได้ก็อาศัยแก่ธาตุพาเดินจึงเป็นแล

ลมจำพวกหนึ่งชาชานอยู่ตามผิวเนื้อ ธาตุไฟเสมอยู่เนื้อหนึ่งกับบริบูรณ์ ถ้าธาตุเตโชย่อนก็ผอมตามผิวเนื้อ

ลมจำพวกหนึ่งเดินตามลำเส้นให้เส้นพอง ก็ให้เมื่อยขบทั่วสรรพางค์ตัว กินอาหารให้อาเจียน เพราะธาตุ เตโชกำเรบลมพัดเข้าในเส้น

ลมจำพวกหนึ่งก็รักษาอยู่ในเนื้อให้สดใส ถ้าธาตุเตโชย่อนก็เนื้อหนึ่งก็แห้งเหี่ยว มักให้เป็นเหน็บชา กินอาหารไม่มีรส เพราะลมจำพวกหนึ่งพัดอยู่ในกะเพาะเข้านั้นอ่อนจึงเป็นโทษ อันนี้ก็อาศัยแก่ธาตุวาโยกำเรบ จึงเป็นโทษริดสีดวงมอคร่อ^{*}แลหิดไอให้ผกปอม

ลางที่ก็เป็นฝีในอกแลรากโลหิตทวารทั้งเก้า ก็อาศัยแก่ธาตุเตโชกำเรบจึงเป็น

ลางที่ก็กลายเป็นมารลม เพราะธาตุไม่บริบูรณ์ ลางที่ก็กลายเป็นพุพองทั้งตัว

ลางที่ให้โลหิตเสียพิกลต่างๆ ลาง(ที่)มักไข้เซาหวนอน มักสะดุ้งตกใจผวาตื่นคืนก็เป็นดังนี้ ด้วยโรคจะมา บังเกิดแก่บุคคลผู้นั้นแล ลมจำพวกนั้นบังเกิดด้วยมาตุคามจึงฟุ้งชานเป็นเหตุดังนี้ ด้วยจะมาบังเกิดขึ้นตามเส้นขัดอยู่ มีสละดวงจึงโรคเหน็บชา ให้เมื่อยขบตามข้อ

ลางที่ก็ให้หูตึงตามืด ทั้งนี้ก็อาศัยด้วยลมพัดอยู่ในกองธาตุวาโยจึงเป็น เพราะธาตุน้ำไม่บริบูรณ์ที่จะเลี้ยงผิว เนื้อหนึ่งนั้น ลางที่ลมนั้นกำเรบ พัดเอาน้ำให้แห้งไปก็อาศัยด้วยธาตุวาโยกำเรบธาตุอาโปตั้งไม่ได้ ยังลมจำพวกหนึ่ง ด้วยพัดมูตรคู^๑ให้พิกลต่างๆ ถ้าบริโภคอาหารนั้นมากเกินไปธาตุเผาไม่ทัน ลมนั้นก็พัดนำอาหารเข้าไปตามผิว

^{*} อาการของโรคเกิดจากการมีเสมหะแห่งติดอยู่ในลำคอหลอดลมและปอด ทำให้หายใจลำบาก หลอดลมโป่งพอง มีอาการไอ มาก เสียงไอลึกมีกังวาน เป็นต้น

^๑ มูตร หมายถึง ปัสสาวะ และคู หมายถึง อุจจาระ

เนื้อหนังจึงเป็นโทษ เพราะอาหารนั้นยังไม่ทันจะละเอียด รสนั้นไม่ซึมซาบเข้าไปได้กำลังจึงถอย ทั้งธาตุไม่เสมอกันจึงเป็นแล

ถ้าแพทย์จะรักษาให้ทำทางเสียก่อนแลจึงทำให้ทั้งปวงนั้นเกิดอย่าทิ้งเสียเลยคืนักแล เอาเบญจกูลสิ่งละ ๒ บาท หัวหมู ๒ บาท รากมะเขือขึ้น ๑ บาท กระเทียม ๒ บาท ลูกมะตูมอ่อน ๒ บาท จันทน์ทั้ง ๒ สิ่งละ ๒ บาท รากคัตมอน ๑ บาท แผลหอม ๑ บาท แก่นสน ๑ บาท ขมิ้นอ้อย ๑ บาท ลูกกะดอม ๑ บาท ลูกมะระ ๑ บาท ลูกกระวาน ๑ บาท ชะเอมเทศ ๑ บาท เอาเสมอภาคต้มกินแก้ธาตุทั้ง ๔ หายแล

อันโทษสันตะคาศ^๕ ทั้งหญิงชายจะว่าเป็นกล่อน ถ้าผู้ใดเป็นโทษสันตะคาศเป็นเพื่อปิดตะคาศและกล่อน มันให้เจ็บทั่วสารพางตัว ให้เจ็บกะเฮอร์มือตายตืนตาย เจ็บหัวเมื่อยขบ เจ็บเข้าตะโพก ให้ตั้งสองราวคาง แลทวารเบาเป็นเลือด ให้เจ็บศีรษะ ให้เวียนหน้าตา ให้ปากเปรี๊ยะ เสียงแห้งแหบ ให้ตามืดมัวหนัก ให้ส่วงสวาย ให้ท้องขึ้นอาหารมิรู้รส โรคทั้งนี้เป็นผิอ เสมหะแลโลหิตแห้งอยู่ในอกจึงเกิดเป็นเพื่อ ริดสีดวง เมื่อจะเป็นมันเมื่อยข้อมือข้อตีน เมื่อยตัว แลกินอาหารมิได้ บางทีให้สะท้อนร้อนหนาว มักอยากเปรี๊ยะหวาน เพราะโลหิตแห้งทั้งนี้ให้โทษบุรุษสตรีก็เหมือนกัน ท่านจึงให้แต่งยานี้เกิดก็คืนักแล

ยาชื่อทำลายเขาพระสุเมรุ แก้ม ๑๘ จำพวก แก้มานทองใหญ่ ๕ จำพวก แก้มกระษัยเลื่อน ๕ จำพวก แก้มกระษัย ๕ จำพวก แก้มเสมหะ ๑๐ จำพวก แก้มลมบาดทะจิต^๖ ๕ จำพวก แก้มตามืด ตาพาง หนูหนักหูตึง ให้สติลุ่มหลง แก้มเสียดหนา ตะโพกเมื่อยขบ มักให้ไอให้จามเป็นตะคริว คกตะรวดเป็นผี เอ็นคอหักชัก ทำสะดุ้ง หัวทั้งตัวเป็นตะคาศ ให้หาวให้เรอ ให้รากให้สะอึก ให้ชักตืนมือขม แก้มส่วงที่คั่นเคย แก้มลมบาดทะยัก^๗ กุมภกัณท์-ยัก^๘ แก้มสาระพัดลม ยานี้แก้ได้สิ้นทา ท่านให้เอาลูกจันทน์ ๑ เพ็ญ กระวาน ๑ สิ่ง ๑ เพ็ญ กานพลู ๒ สิ่ง ดีปลี ๑ ตำลึง ๒ สิ่ง เกลือสินเธาว์ ๓ สิ่ง วานน้ำ ๑ บาท โกฐสอ ๑ บาท โกฐเขมา ๑ บาท ๑ สิ่ง เทียนดำ ๑ บาท ๑ สิ่ง ๑ เพ็ญ เทียนแดง ๑ บาท ๒ สิ่ง เทียนขาวเปลือก ๑ บาท ๒ สิ่ง ๑ เพ็ญ ชิงแห้ง ๒ บาท เทียนขาว ๑ บาท ๒ สิ่ง ๑ เพ็ญ เทียนดาตักแตน ๑ บาท ๓ สิ่ง เจตมูลเพลิง ๑ ตำลึง ๑ สิ่ง ลูกสมอไทย ๒ บาท ๑ สิ่ง ลูกสมอเทศ ๒ บาท ๓ สิ่ง ๑ เพ็ญ บุกรอ ๒ บาท ๒ สิ่ง หัสคุณเทศ ๘ ตำลึง **ยอัมฟิง** กัญชา ๒ บาท ๑ สิ่ง พริกไทยร้อน ๕ ตำลึง ๓ บาท ๓ สิ่ง ๑ เพ็ญ การบูร ๓ บาท **ยอัมฟิง** ยานี้ตำผงละลายน้ำผึ้งกิน น้ำร้อนน้ำส้มซ่า เป็นลูกกลอนกินหนักเพ็ญ ถ้าธาตุหนักกินหนักสิ่งเพ็ญ ถ้ากำลังถอย ให้กว่นเอาน้ำผึ้งทะนาน ๑ น้ำอ้อยแดง ทะนาน ๑ น้ำตาลกรวด น้ำตาลทรายละลายน้ำประสมกัน เคี่ยวขึ้นให้เป็นยางมะตูม แล้วจึงเอายาใส่ลง แล้วจึงกว่นยานี้เป็นลูกกลอนกิน

^๕ โทสันตะคาศ (โทสันทะฆาฏ, โทสันทฆาต) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เกิดจากท้องผูกจนเป็นพรรดิก เกิดเป็นกองลมเข้าไปอยู่ในท้อง ทำให้เจ็บปวดไปทั่วตัว มีอาการเมื่อยบั้นเอว ชัดตะโพก เวียนศีรษะ สะท้าน ร้อนสะท้านหนาว เป็นต้น

^๖ เพราะ

^๗ ลมบาดทะจิต (บาทจิตร) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เป็นลมที่เกิดขึ้นในกาย พัดจากปลายเท้าถึงกระหม่อม ทำให้มีอาการชักตาเหลือก ปากเบี้ยว อีกอาการหนึ่งทำให้จิตใจฟุ้งซ่าน สะดุ้ง ตกใจหรือเพ้อคลั่งเหมือนปีศาจเข้า

^๘ ชื่อโรคชนิดหนึ่ง อาการเหมือนลมกุมภกัณท์ เกิดขึ้นขณะที่เด็กเป็นโรคซางโอรอยู่แล้ว มีอาการตัวร้อนจัด ชักตาขึ้นขึ้น เบื้องบน ใบหน้าเขียว มือกำ เท้ากำ หลังแอ่น หรือเกิดจากพิษบาดแผลที่อักเสบ ทำให้เกิดอาการลมบาดทะยักขึ้น

^๙ ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เกิดจากกองลมอันเนื่องมาจากเป็นโรคซางโอรอยู่แล้ว ทำให้มีอาการไข้และลม เมื่อจับจะมีอาการชักมือเท้ากำอง ไม่รู้สึกตัว หดสติ นัยน์ตาขึ้นขึ้น หน้าเขียว กัดฟัน หลังแอ่น นอกจากนั้นลมชนิดนี้ยังจับเมื่อเด็กมีอาการพิษหรือบาดแผลมีพิษเหมือนลมบาดทะยัก

ยาเลือด

เอาผิวมะกรูด ๓ บาท ไพล ๑ ตำลึง ใบสมอทะเล ๓ บาท ขมิ้นอ้อย ๑ ตำลึง ๑ บาท ลูกพันธุ์ผักกาด ๓ บาท ผักกะضب ๑ บาท สมอรองแรงเท่ายาทั้งหลาย ตำผงกินกะสุรา ชับเลือดดีนัก

ยารูเลือดเน่าในท้อง

ท่านให้อาถูกล้วยดิบ ๑ บาท แก่นแสมทั้งสอง ๑ บาท พริกไทย ๑ บาท ขิง ๑ บาท บดเป็นแท่งไว้ ละลายสุรา กินระดูออกแล

ยาเลือด

ท่านให้อา ยาตำ ๒ บาท สารส้ม ๒ บาท แสมทั้งสอง^{๑๑} สิ่งละ ๒ บาท ใบมะกอกำมือ ๑ เปลือกไข่ฟัก ผักคูน ๓ ผัก แก่นแกล ๑ บาท ฝรั่ง ๑ บาท คำฝอย ๑ บาท

ยาเลือดคั่งมึน

กระชาย ๑ บาท กะทือ ๑ บาท ไพล ๑ บาท เจตมูลเพลิง ๑ บาท กระเทียม ๑ บาท คล้า ๑ บาท ขิง ๑ บาท พริกไทย ๑ บาท ดีปลี ๑ บาท สะค้าน ๑ บาท ชะพลู ๑ บาท เปล้าทั้งสอง ๒ บาท ชะเอมเทศ ๑ บาท ทานมูซา ๑ บาท คีจัว ๑ บาท สักชี ๑ บาท สารส้ม ๑ บาท มะแว้งเครือ ๑ บาท ฝรั่ง ๑ บาท เม็ดฝ้ายเทศ ๑ บาท ดองสุรา กินแก้ยู่ไฟไม่ได้ แก้โรคต่างๆ ดีนักแล เหง้าหมู ๑ บาท พริกไทย ๒ บาท กระเทียม ๓ บาท ขิง ๔ บาท ดีปลี ๕ บาท บอระเพ็ด ๖ บาท ลูกยอ ๗ ลูก ตำผงกินน้ำผึ้งเท่าเม็ดบัว แก้มต่างๆ ทำกินคนเดียว

ยาแก้กระษัยคั่งมึน

เอาแก่นลันทม แก่นขี้เหล็ก แสมทั้งสอง พญามือเหล็ก ฝรั่ง แก่นประดู ไม้สัก แก่นขนุน คนทา กันเกรา เอาเสมอภาคคั่งมึน

ยาธาตุบรรจบ

โกฐสอ ๒ สลึง โกฐพุงปลา ๒ สลึง โกฐเชียง ๒ สลึง โกฐเขมา ๒ สลึง เทียนดำ ๒ สลึง เทียนขาว ๒ สลึง เทียนสัตตบุษย์ ๒ สลึง เทียนยาวพาดิ ๒ สลึง เทียนแดง ๒ สลึง ลูกจันทน์ ๒ สลึง ดอกจันทน์ ๒ สลึง การบูร ๒ สลึง กานพลู ๒ สลึง ลูกผักชี ๓ สลึง ลูกกระวาน ๒ สลึง สมุลแว้ง ๒ สลึง น้ำประสานทองเทศ ๒ สลึง ไคร้เครือ ๒ สลึง ขิง ๒ สลึง ดีปลี ๒ สลึง เปราะหอม ๒ สลึง โกฐกำมะพร้าว ๒ บาท ขี้เปียกขะมด ๑ สลึง ยาธาตุบรรจบคั่งมึนผงกินน้ำร้อน

ยาหม้อใหญ่

เอาคล้า ๓๓ แวน่ ลงด้วยอาการ ๓๒ ใบมะนาว ๑๐๘ ลงด้วย พุทศคุณ ธรรมคุณ สังฆคุณ จนจบ **น ม น อ นย กุยนก กุย อย นย อนุอจ** ลงเปลือกขี้เหล็ก ๓ เปลือก **นโม พุทธาย** ลงขมิ้นอ้อย ๕ แวน่ **ส วิทาปุก ย ป** ลงว่านหางช้าง ๗ ใบ **ส ถ วิ ปี ป ส อ** ลงบอระเพ็ด ๗ ท่อน **ม อ อ** ลงตาไม้ไผ่ป่า ๓ ตา **น ม พ ท** ลง

^{๑๑} แสมทั้งสอง พืชสมุนไพรสองชนิด คือ แสมขาว และแสมดำ

มะกรูดลูก ๑ ผ่า ๔ ซีก แก่นแสมทั้ง ๒ เถาวัลย์เปรียง ๑ จันทน์ทั้ง ๒ แก่นขี้เหล็ก ๑ แก่นประดู่ ๑ แก่นปรง ๑ แก่นมะหาด ๑ แก่นผาง ๑ ใบมะกา ลงตี่(นิ)สิงเห เกษรบัวหลวง ๑ ไม้สัก ๑ ฝักคูณ ๕ ฝัก ยาดำ ๓ บาท ลงยาหม้อใหญ่ คุณไสยลมเพลมพัด แก้วฝัดต่างๆ ทั้ง ๑๓ พาสาวีเศษนักแล

อิติปิ โส ภควา อรหํ สมมาสมมพุทโธ วิชาจรณสมปนโน สุคติ โลกวิทู อนุตตรโร ปุริสम्मสารทิสตถา เทวมนุสสานํ พุทโธ ภควาติ

สุวา(ก)ขาโต ภควตา ธมโม สันทิฏฐิโก อกาลิโก เอหิปัสสิโก โอปนยิโก ปจฺจตฺตํ (เว)ทิตพุโพ วิญญูหิติ

สุปฏิปนโน ภควโต สาวกสงฺโฆ อสุปฏิปนโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ญายปฏิปนโน ภควโต สาวกสงฺโฆ สามิจิปฏิปนโน ภควโต สาวกสงฺโฆ ยทิทํ จตตาริ ปุริสฺสุคานิ อฏฺฐ ปุริสฺบุคคลา เอส ภควโต สาวกสงฺโฆ อานุเนยฺโย ปาหุเนยฺโย ททฺชิเนยฺโย อณฺชลิกรณิโย อนุตฺตรํ ปุณฺณกุเชตฺตํ โลกสฺสาติ

อุตฺติ อิมสมิ กายเ เกสา โลมา นขา ทนฺตา ตโจ มํสํ นหารู อฏฺฐิ อฏฺฐิมิณฺขํ วุกํ หทยํ ยกนํ กิโถมกํ ปิหํ ปปฺผาสํ อนุตํ อนุตฺตคฺณํ อุตฺริยํ กริสี ปิตตํ เสมฺหํ ปุพฺโพ โลหิตํ เสโท เมโท อสฺสวสา เขโพ สิงฺฆาณิกา ลสิกา มุตฺตํ มตฺถเกมตฺถลฺลํ

ยาต้มกินแก้ด้านเลือดด้านลม แก้กะษัยสารพัด

โกฐทั้งเก้าสิ่งละ ๑ เทียนทั้งเก้าสิ่งละ ๑ ลูกจันทน์ ๑ บาทดอกจันทน์ ๑ บาท กระวาน ๑ บาท กานพลู ๑ บาท พริกไทย ๑ บาท ดีปลี ๑ บาท เจตมูลเพลิง ๑ บาท รากชะพลู ๑ บาท แฝกหอม ๑ บาท เลือดแรด ๔ บาท วานกิบแรด ๑ บาท วานร่อนทอง ๑ บาท ไม้สัก ๑ บาท สักขี้ ๑ บาท จุกโรหิณี ๑ บาท กฤษณา ๑ บาท กระลำพัก ๑ บาท ขอนดอก ๑ บาท กายาน ๑ บาท ตรีกฎก ๑ บาท ชะลูด ๑ บาท อบเชย ๑ บาท คำฝอย ๑ บาท การบูร ๑ บาท ชิงแห้ง ๑ บาท เกษรทั้งเก้าสิ่งละ ๑ บาท คล้า ๑ บาท ตะไคร้ ๑ บาท ไพล ๑ บาท กะทือ ๑ บาท ขมิ้น้อย ๑ บาท ขมิ้นชัน ๑ บาท ใบมะกา ๑ บาท ใบส้มเลี้ยว ๑ บาท ใบมะนาว ๑ บาท ใบมะกรูด ๑ บาท ใบมะงั่ว ๑ บาท ใบมะฝู ๑ บาท ใบ(มะ)เฝีย ๑ บาท ใบส้มป่อย ๑ บาท ใบไผ่สีสุก ๑ ใบไผ่ป่า ๑ เถาวัลย์เปรียง มะกล่ำไก่อ แก่นขี้เหล็ก ๑ แสมทั้ง ๒ ยาดำ ๔ ฝักคูณ ๕ ฝัก เกลือทะนนาน ๑ ก้านสะเดา ๑ บอระเพ็ด ๑ ยานี้ต้มกิน แก้ด้านเลือดด้านลม แก้กะษัยสารพัด ถ้าผู้หญิงกิน สุราครึ่ง น้ำยาครึ่ง ๑ ดินนักแล

ยาชา

ท่านให้เอาโกฐทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ ลูกจันทน์ ดอกจันทน์ ลูกกระวาน กานพลู ลูกเลว ตูดหมูตูดหมา ยาทั้งนี้ท่านให้เอาน้ำสิ่งละ ๑ บาท ตำผงปั้นเป็นเม็ดยาน้ำมะนาวสุราก็ได้

เมื่อจะให้โทษแก่มนุษย์ทั้งปวง เพื่อเหตุดังนี้จึงกล่าวแก่ว่า มนุษย์ทั้งหลาย บริโภคอาหารจะได้เสมอกัน หามีได้ ลางจำพวกมากกว่าอิม ลางจำพวกดิบ ดิบยิ่งนัก เน่ายิ่งนัก หยาบยิ่งนัก น้อยยิ่งนัก ล่วงเวลายิ่งนัก ผิดฤดูยิ่งนัก อยากเลือดเนื้อผู้อื่นยิ่งนัก ๔ จำพวกนี้ เป็นอาหารให้โทษ ใช่แต่เท่านั้น บุคคลบางจำพวก **สัตว์อุณห์** ต้องร้อนแลเย็นยิ่งนัก เหตุดังนี้ขอโทษว่าตะจึงพัดขึ้นไปหาอุทกหาตตะ บางทีอุทกหาตตะพัดส่งหาอุทกหาตตะ จึงพัดโลหิตเป็น

ฟอง อาหาร อากา(ร) ๓๒ จึงเคลื่อนจากที่อยู่จึงมีกระทุ้งถามซึ่งแพทย์ผู้ใหญ่ว่า บังเกิดเหตุอันใดบุคคลจึงเป็นไข้ แพทย์ผู้ใหญ่วิจัยพบว่า อาศัยลมอันหนึ่งชื่อ หทัยวตะ อาศัยอยู่ในน้ำเลี้ยงหัวใจ พยาธิสรรกรรมบังเกิดขึ้นขณะใด ลมก็บังเกิดขึ้นขณะนั้น **มรณ นยต์ เขยยชิวิตต์** ถ้าและมนุษย์ผู้ใดมีความตายเป็นอันเที่ยง แลชีวิตตรอนสิ้น โดยแท้แล้วแล ยามิหาย ถ้าเป็นปัจจุบันโทษ แลมรณสรรกรรมยังมิติด พึงให้สิ้นยาระงับลงในหทัยวัตถุเสียก่อนแล

ขนานหนึ่งชื่อว่า เทพจิตรอารม

ท่านให้เอาตรีมลา ๒ สลึง เปลือกลูกตะค่าน ๑ สลึง ขอนดอก ๑ บาท กฤษณา ๑ บาท กระลำพัก ๑ บาท ชะลูด ๓ สลึง อบเชย ๑ บาท ชะเอมทั้ง ๒ สิ่งละ ๑ บาท เกษรพิกุล ๓ สลึง เกษรบุณนา ๒ สลึง สารภี ๑ บาท ลูกจันทน์ ๑ เฟื้อง ดอกจันทน์ ๑ เฟื้อง เทียนทั้ง ๕ สิ่งละ ๑ เฟื้อง โกรฐสอ ๑ บาท โกรฐพุงปลา ๒ สลึง เปราะหอม ๑ บาท ๒ สลึง ดอกพริกไทย ๑ บาท จันทน์ทั้ง ๒ ๑ บาท ๓ สลึง ชะมด ๑ บาท กะเจตนะว ๑ บาท การบูร ๑ บาท พิมเสน ๑ บาท ๓ สลึง ลูกสะเดาอ่อน ๑ ตำลึง ดอกมะลิสดเท่ายาทั้งหลายนั้นเอาน้ำกลั่นทำกระษัย บดเป็นแท่งไว้เท่าลูกมะแว้ง ละลายน้ำร้อน น้ำส้มซ่า น้ำผึ้ง สุราแทรกน้ำปรอทชั้นทศกร กินแก้ลมส่วงสวาย ใจกระหนกระหาย แลลมตรีโทษอันบังเกิดในหัวใจ แก่น้ำเลี้ยงหัวใจชุ่มมัวก็ได้สิ้นแล

ขนานหนึ่งชื่อ เทพกล่อมอาวุธ

แก้ลมปัจฉิมที่สุด แก้ลมตรีโทษ หทัยวตะอันบังเกิด จะหม้อข้าวเดือด อันเป็นทักขิโรค ท่านให้เอาลูกชาเทศ ๑ กฤษณา ๑ กระลำพัก ๑ ขอนดอก ๑ ชะลูด ๑ อบเชย ๑ ชะเอมทั้ง ๒ ดอกส้ม ๘ ประการ ๑ ดอกชิง ๑ ดอกข่า ๑ ดอกขมิ้น ๑ ดอกกะทือ ๑ เทียนทั้ง ๕ โกรฐสอ ๑ ดอกพิกุล ๑ ดอกบุณนา ๑ สารภี ๑ ลูกผักเสี้ยนทั้ง ๒ หึ่งทอง ๑ ใบกะท่อม ๑ เปราะหอม ๑ ยาทั้งนี้เอาสิ่งละ ๒ สลึง ดอกมะลิ ๒ ตำลึง จันทน์ทั้ง ๒ สิ่งละ ๑ บาท พิมเสน ๑ บาท ๑ สลึง การบูรเท่ายาทั้งหลาย เอาน้ำผึ้งเป็นกระษัย บดเป็นแท่งเท่าหวาย น้ำกระสายมิได้ห้าม มิให้กิน ๙ เม็ด ๑๑ เม็ด แกัดงกล่าวมานี้แต่ต้นนั้นหายแล

ปุนปรัทเสสนติ จักลำแดงในเบื้องหน้าให้มาเถา **อธาถาเน วา วาตาอุปุนน** อันว่าลมบังเกิดในที่เบื้องต่ำคือว่า ลมอัมพฤกษ์ ๑ อัมพาท ๑ ลมเกิดแต่ปลายเท้าไป トラบเท่าเบื้องบนหวาดหวั่นไหวทั้งสรีระกายา ย่อมถึงแกวียนาตเป็นอันมาก โดยอธิบายในคำภีร์ทั้งหลายเป็นต่าง ๆ นั้นในปวีตานั้นท่านว่า จะได้สมควรนั้นหาได้ ว่า อัมพฤกษ์ อัมพาททั้ง ๒ นั้นเป็นที่ตั้ง เป็นฐานแห่งลมทั้งหลาย อันบังเกิดได้ ได้ละ ๑๐๐ ละ ๑๐๐๐ จำพวก แพทย์จะได้ยังรู้หาได้ แต่อัมพฤกษ์ อัมพาทนั้น **ยถา** มีควรวณะดุจขี้อย่อมเป็นที่ตั้ง ดินประสิ่วแลลูกกระสุนแลเพลิง จึงจักแล่นออกจากลำกล้องประหารซึ่งสาระพัดสัตว์ทั้งปวงให้วินาศฉิบหาย อัมพฤกษ์ อัมพาทเหมือนหนึ่งลำกล้อง ซึ่งอันประกอบเหมือนหนึ่งลมจรรนั้นแล **จพพิธเววตา อลิวิสวีย อุปุนนชเร วุตต วุตต์ วุตต์ จร** อันว่าลมจับดังสารพิษ อันบังเกิดในคนใช้นั้น ๖ จำพวก อันเราจักกล่าวไปนั้น คือ ลมกาฬสังคลี^{๑๑} ๑ ลมชื้อมหาสดมภ์^{๑๒} ๑

^{๑๑} โรคลมชนิดหนึ่งเกิดขึ้นภายในกาย มีอาการหน้ามืด ผิวหน้าเป็นสีเขียวคล้ำ ขอบตาเขียว ใจสั่น แน่นในอก บิดตัวและดินเหมือนปลาถูกทุบหัว

^{๑๒} ชื่อลมชนิดหนึ่ง เมื่อแรกจับมีอาการหาวนอน ง่วงมาก ใจคอหวนไหวระส่ำระสาย ขากรรไกรแข็ง นอนนิ่งไม่รู้สึกร่าง

มหาสดมภ์ ๑ ทักขิณโร^{๑๓} ๑ อีจุ่ม ๑ อีแอ่น^{๑๔} ๑ นอกกว่า ๖ จำพวกนั้น ลมอินทรรณู^{๑๕} ๑ ลมกุมภณทยักษ์ ๑ ลมอัคคะหุมี^{๑๖} ๑ ลมราทยักษ์ ๑ ลมบาทะจิต ๑ ลมพุทธยักษ์ ๑ ลมจำพวกเหล่านี้บังเกิดแต่มนุษย์ผู้ใด มนุษย์ผู้นั้นตกเข้าอยู่ในมือพญามัจจุราช จะรักษาเป็นอันยากแล

ลมกาฬคลินนั้น ถ้าจับให้หน้าเขียว ขอบตาเขียว บางทีจับใจๆ สั้น ลางที่ให้ถอนหายใจอึดอัด ดิ้นๆ รนๆ ดุจจะตีปลาให้ผุดเป็นวงดำแดงขาวเหลืองเท่าใบพุททรา เท่าแวนน้ำอ้อย กำหนดเป็นยาม ลางคนเป็นละอย่างๆ แล ลมชื่อ มหาสดมภ์ เมื่อแรกให้หาบ เรอ รากเหียน แล้วชักกระโศรนั้นหุ้มเขมได้ ให้นิ่งแนไป เรียกมิพื้น ปลุกมิติน กำหนดแต่ ๑๖ ยาม ลางคนเป็นละอย่างๆ แล มหาสดมภ์ ให้หาบนอนเป็นกำลัง ให้หาบหว่นไว้อยู่ในใจ บอกผู้ใดมิได้ ก็นอนกำหนด ๔ ยาม เป็นละอย่างเดียวกันแล

ทักขิ(ณ)โร เป็นไข้อันใดๆ ก่อนจึงให้เท้าเย็น มือเย็น ให้ตาชุ่มมัว ห้ามมิให้วางยาถ่าย ให้จับตื่นขึ้นมา ยุคเท่าใดๆ มิอยู่ เจริญมิได้ ให้ลิ้นกระด้างข้างแข็ง ๒๔ ยาม เป็นกำหนด ลางคนเป็นละอย่างๆ แล

ตติยาวิโรชนั้นให้เท้าเย็น มือเย็น เป็นลูกกลิ้งอยู่ในท้อง ให้จุกร้องดังเสียงสัตว์ราวตริชาน ลางที่ให้ปวดแต่แมท้าวขึ้นมาจากหัวใจ นิ่งแนไปดังพิษงูเท่า กำหนด ๗ ยาม ลางคนเป็นละอย่างๆ แล

อีจุ่มอีแอ่น เมื่อลมไข้เหมือนสันนิบาต เมื่อจับอีจุ่มงอไปข้างหน้า อีแอ่นๆ ไปข้างหลัง เมื่อจับนั้นเสียงลั่นเพาะ แล้วเมื่อใดตายเมื่อนั้น กำหนด ๓๒ ยาม ลางคนเป็นละอย่าง

ลมอินทรรณู เมื่อลมไข้เหมือนรากสาด เป็นวงล้อมสะดือ ดำแดงขาวเหลืองเท่าวงน้ำอ้อย แต่ชายโครงตลอดหน้าผาก พิษให้อื้ออึงคั่งอยู่ในใจ ให้เพ้อพกดั่งผีเข้าอยู่ ถ้าหญิงเป็นชาย ชายเป็นขวา ตัดกำหนดแต่ ๒๔ ยาม ลางคนเป็นละอย่างๆ แล

ลมกุมภณทยักษ์ ลมไข้ยังสันนิบาต เมื่อจักให้ชัก มือกำตึงกำ เรียกจึงสมประดี มิเรียกมิสมประดี กำหนด ๑๑ วัน ๒ ยาม ลางคนเป็นละอย่าง

ลมอัคคะหุมี เป็นทั้งเด็กและผู้ใหญ่ ให้ดิ้นร้อง แลแล้วชักแนไป มิเป็นสมประดี กำหนด ๗ ยาม ๕ ยาม ลางคนเป็นละอย่าง

ลมราทยักษ์^{๑๗} ลมไข้สันนิบาต เมื่อจับให้มือกำ ตึงกำ ลิ้นกระด้างคางแข็ง พุดมิได้ กำหนด ๑ วัน ๗ ยาม ลางคนเป็นละอย่าง

ลมบาทะจิต^{๑๘} ลมไข้ยังสันนิบาต เมื่อจับให้เพ้อพกว่านั้นว่านั้น ทำอาการดั่งปีศาจเข้าอยู่ บางทีดั่งปีศาจรีบัต กัดลิ้นก็ทุกขลิ้น เพราะเหตุจิต ระส่ำระสาย กำหนด ๗ วัน ๙ วัน ๑ ยาม ๓ ยาม ๗ ยาม ลางคนเป็นละอย่าง

^{๑๓} ชื่อโรคลมชนิดหนึ่ง เมื่อมีอาการขึ้นนั้นเป็นไข้ชุกก่อนแล้ว ตัวร้อนแต่มือเท้าเย็น ตามัว กระสับกระส่าย ลิ้นกระด้างคางแข็ง พุดไม่ได้

^{๑๔} ชื่อโรคลมชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นเนื่องจากเป็นไข้ ตัวร้อนจัด มีอาการดุจไข้สันนิบาตอยู่แล้ว เกิดกองธาตุมืดปกตึขึ้นทำให้มีอาการชัก ตัวงอไปข้างหน้าและแอ่นไปข้างหลัง อาการที่อแอ่นไปมานั้น หากลิ้นเสียงดังเพาะเมื่อใดจะตายทันที

^{๑๕} เป็นอาการของโรคลมชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นเนื่องจากเป็นไข้เหมือนอาการไข้รากสาดอยู่แล้ว มีเม็ดผุดขึ้นเป็นวงล้อมรอบสะดือ มีสีดำแดง เขียว เหลือง วงนั้นผุดขึ้นไปตามชายโครงจนถึงหน้าผาก หญิงเป็นเบื้องซ้าย ชายเป็นเบื้องขวา โรคลมนี้ทำพิษในดวงใจ ทำให้มีอาการเพ้อคลั่ง พุดเพ้อเหมือนผีเข้าสิง

^{๑๖} อาการของโรคลมชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นกับเด็กและผู้ใหญ่ มีอาการชักดิ้นบิดตัวแล้วนิ่งหมดสติ

^{๑๗} ชื่อโรคลมชนิดหนึ่ง มีอาการเป็นไข้ ตัวร้อน ชักมือเท้ากำอ ลิ้นกระด้างคางแข็ง คอแข็ง ตาเหลือง เป็นต้น

ลมพายุยักษ์^{๙๙} ให้ระส่ำระสาย ขบฟัน เหลือกตา กำมือ กำตีน ปากเบี้ยว ตาแหก แยกแข้ง แยกขา กำหนด ๑๑ วัน ยาม ๑ ยาม ๓ ยาม ๗ ลางคนเป็นลัะอย่างๆ แล

ลมจำพวกเหล่านี้ ยากนักเป็นหริจันทาคาต ให้เอาวิปญามหาบรรทัดวางก่อน แล้วให้พิจารณาดูทวารหนักเบา ถ้ายังอุ้งอยู่ให้วางแก้ต่อไป ประการหนึ่ง ผิวเนื้อซีดก็ดี แม่มือลงหาเลือดมิได้ ยกมือขึ้นเขี้ยวขีดตัดในหนึ่งโสด ในคำภีร์มหาชัยรัตโชตตรัสว่า โลहितโทษแก่หญิงประสูตลูกแลทั้งชาย แลให้โลหิตยอมตีขึ้นไปถึงแก่พินาศฉิบหายแล โลहितทำพิษต่างๆ ในชั่วการชาน ต่อมีลมเหล่านี้ โลहितให้โทษแก่สารพัดสัตว์นั้นแล

ถ้าลมจำพวกเหล่านี้ มีโลหิตก็มิได้ให้โทษแลนัยหนึ่งโสดให้พิจารณาว่า ลมบังเกิดในเส้นแล เมื่อสิ้นเลือดแล้วกระดูกและผิวหนังแลหัวใจพึงพิจารณาว่า ยาสิ่งนั้นจะซาบเข้าไปในที่นั้นๆ

ถ้าลมจำพวกใดเกิดในเส้นขอบ^{๑๐๐} นวดแลยาประคบเส้นยากินหาย ลมจำพวกใดเกิดในเนื้อขอบพอกยากินหาย ลมจำพวกใดบังเกิดในเลือดให้ปล่อยหม้อน้อยพอก แลสับสีกินยาหายแล ลมจำพวกใดบังเกิดขึ้นในผิวหนังกระดูก ขอบทำน้ำมันประคบ พอก นาบ กินยาหายแล ลมจำพวกใดบังเกิดในผิวหนัง ขอบทำยาอมแลออกเลือด^{๑๐๑} หายแล

แต่นี้สืบไปเบื้องหน้า จะว่าด้วยลมต่อไป

^{๙๙} ชื่อโรคลมชนิดหนึ่ง เป็นลมที่เกิดขึ้นในกาย พัดจากปลายเท้าถึงกระหม่อม ทำให้มีอาการชัก ตาเหลือง ปากเบี้ยว อากาการหนึ่งทำให้จิตใจฟุ้งซ่าน สะดุ้ง ตกใจหรือเพ้อคลั่งเหมือนปีศาจเข้า เป็นต้น

^{๑๐๐} ชื่อโรคลมชนิดหนึ่ง มีอาการให้เสียดชายโครง เจ็บกระดูกสันหลัง ลูกนั่งไม่ได้ ทำให้เป็นรำมะนาด และตามืด

^{๑๐๑} ในที่นี้หมายถึงตรงกับโรค หรือดับพิษของโรคได้

^{๑๐๒} การดูดเลือด โดยใช้ปลิงดูด

สิทธิการียะ

ขนานหนึ่งชื่อว่า วาตานิสา เคาเบญจกุลสิ่งละ ๒ สลึง ลูกคนที่สอง ๑ ใบหัดขุน ๑ ตรีเพรา ๑ ลำพัน ๑ เทียนทั้ง ๕^{๒๒} มหาหิงคุ์ ๑ ยาดำ ๑ ไม้ตูม ๑ ใบกระวาน ๑ ใบสวาด ๑ ชีลา ชีลอม ลูกโหรพาเทศ ๑ กก ๑ ผิวนะกูด ๗ ลูก ยาทั้งนี้เอาสิ่งละ ๓ สลึง ๑ เพื่ออง ดีเกลือ ๑ ตำลึง เอาสมอกลิ้นลง ๓ ตำลึง สลอดเม็ดเอาแต่ ๓ เม็ด บดด้วยน้ำส้ม ประการจำเพาะมักสดกินไปประจุลมร้ายทั้งปวง แลลมทั้งหลายก็หายสิ้นแล

ยาขนานหนึ่งชื่อ เบญจขันธให้เอา เบญจขี้เหล็ก ๑ เบญจกุล ๑ เบญจกระเทียม ๑ เบญจโกฐ ๑ เบญจสมอ ๑ เบญจเกลือ ยาทั้งนี้ต้ม ๓ เอา ๑ กินหาย ลมทั้งปวงอันบังเกิดขึ้นในเส้นเอ็นหาย

ภาคขนานหนึ่งเชี่ยวชาญพิษ ให้เอาใบพริกไทย ๑ ใบสะค้าน ๑ ใบดีปลี ๑ ใบมะตูม ๑ ใบแสม ๑ ใบลำพัน ๑ ใบหัดขุน ๑ ใบกระวาน ๑ ใบผักเสี้ยนทั้ง ๒ ใบวัลย์เบรียง ๑ ใบโหรพา ๑ ใบแมงลัก ๑ ใบกะเพรา ๑ ใบมะระ ๑ ใบผักกะฉอม ๑ ใบพรมมิ ๑ ใบมะกา ๑ ใบขี้เหล็ก ๑ ใบคนที่สอง ๑ ไม้กรูด ๑ ไม้มะนาว ๑ ใบมะกล่ำไก่ ๑ ใบหมากผู้ ๑ เมีย ใบมะเฟือง ๑ ใบสลอด ๑ ยาทั้งนี้เอาสิ่งละ ๒ สลึง กะทือ ๑ เปลือกทองหลาง ๑ เจตมูลเพลิง ๑ ดอกตี่ ๑ ผักแพวแดง ๑ กระดอม ๑ แห้วหมู ๑ ลูกทุล่งกะสา ๑ ชีลอมลา ๑ เบญจเทียน ๑ มะแว้งทั้ง ๒ มะเขือ ขึ้น ๑ สมุลแว้ง ๑ ยาทั้งนี้เอาสิ่งละ ๑ บาท ๓ สลึง เปราะหอม ๑ ตำลึง ๑ บาท ใบสะเดากิ่งยา ใบพิมเสนเท่ายา ๑ เมื่อจะบดเอาแก่นสน ๑ กฤษณา ๑ แก่นปฐ ๑ สักขี ๑ กระลำพัก ๑ ขอนดอก ๑ ชะลูด ๑ โกฐทั้ง ๕ เกษรบัวน้ำ ๕ บัวบก ๕ เอาดอกมะลิสดเท่ายาต้ม ๓ เอาน้ำมาบดยานั้นเป็นแท่งเท่าลูกพุทรา ๓ เม็ด ๕ เม็ด ถ้าจะแก้กาละสิ่งคลี่ละลายสุรา ถ้าจะแก้ลมมหารตัมภมฺหาสตัมละลายน้ำมะกรูด มะงั่ว มะนาว ถ้าจะแก้ลมทักขินโรคละลายน้ำผึ้ง น้ำข่า ถ้าจะแก้ลมตติวิโรชะละลายน้ำผึ้ง น้ำขิง ถ้าอัฐมอแอ่นละลายเกลือ น้ำส้มมะขามเปียก ถ้าลมอินทรนุละลายน้ำเบญจกุลต้ม ถ้าลมกุมภณทละลายน้ำร้อน น้ำขิง น้ำข่า ลมอค์คะหมูชีละลายน้ำไพล ถ้าลมราหัยกษละลายน้ำผึ้ง น้ำร้อน ถ้าลมบาดทะจิตละลายน้ำจันทร์ น้ำยามู ถ้าลมพุทหัยกษละลายน้ำขิง น้ำไพล ลมกว่านี้แก้โดยทั้งกินทั้งทา แก้ได้สารพัด ลมทั้งหลาย ลมกระสาคดวง ลมสันดาน ลมวิง ลมเวียน ลมโหก ลมเหียน แก้ลมต่างๆ นำกระษัยต่างๆ เป็นลักดีหนึ่งเราได้ใช้มามากแล้ว แก้สันนิบาตก็ได้หายมามากแล

สรรพางค์เสียดเอาหัวใจ เอาเทียนดำ ๑ บาท สารส้ม ๑ บาท ชิง ๑ บาท กก ๑ บาท พริกไทย ๑ ตำลึง ๑ บาท ดอกตี่ ๑ บาท กระลำพัก ๒ สลึง ขอนดอก ๒ สลึง ดีปลีเท่ายา ทำผงละลายเหล้ากินหายแล

ภาคขนานหนึ่งคู่กัน เอาพริกไทย ๒ สลึง เกลือสินเธาว์ ๒ สลึง ดีปลี ๒ สลึง กระเทียมเท่ายา ต้มเป็นผง ละลายน้ำผึ้งร้อน กินหายแล

ลมอันหนึ่งเข้าในเอ็นน้อย เอ็นใหญ่ ชักตืน มือแข็ง งอเข้ามิได้ เดินมิได้ เมื่อจับนั้นได้สมมุติว่า ลมตะคริว เอาน้ำมันหมู ๑ พริกไทย ๕ ตำลึง หัวตองตี่ ๑ บาท ใส่หม้อพักไว้ได้ดิน ๓ วัน แล้วเอาขึ้นมาหุงให้คงแต่น้ำมันจึงเอากานพลู ๑ พิมเสน ๑ กระวาน ๑ การบูร ๑ น้ำมันงูเหลือมใส่ลงทาตากแดดไว้ สำหรับลมดังกล่าวมานั้น ลมมือตาย ลมตีนตายหายสิ้นแล เอาเจตมูลเพลิงทั้ง ๒ อุดพิต ๑ ข่าแก่ ๑ กระเทียม ๑ ชะพลู ๑ ลูกจันทร์ ๑ กลอย ๑ ทุล่งกะสา ๑ หัวกระดาดทั้ง ๒ หัสศุณ ๑ ผักคราด ๑ เปลือกมูกมัน ๑ ดอกจัน ๑ พริกไทยเท่ายาทั้งหลาย บดให้แหลกคูลีการ^{๒๓} ด้วยกันละลายน้ำผึ้ง กินเท่าลูกพุทรา แก้ลมสารพัดทุกอัน แลวิธสีดวงก็ดี มองครอ์ก็ดี แก้สารพัดทั้งปวงหายแล

^{๒๒} พืชสมุนไพร ๕ ชนิด ได้แก่ เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนข้าวเปลือก และเทียนตักแตน

^{๒๓} คลุกเคล้าเข้าด้วยกัน

ขนานหนึ่งชื่อ ประสะธรณี แก้มจันทาทีก้อนให้สลบทั้งลงราก มีรูว่าสารีบาตสองครอง ให้ตีนมือเขียว แพทย์มีรูว่าเป็นปวงลิ่ง เป็นลม กำหนด ๓ วัน ให้เอาพิศนาศน์ ๑ ระย้อม ๑ รากไคร้เครือ ๑ กระลำพัก ๑ ชะลูด ๑ เนระพูสีทั้ง ๒ เบญจกานี ๑ ว่านกีบแรด ๑ ว่านร้อนทอง ๑ ว่านนางคำ ๑ กฤษณา ๑ ขอนดอก ๑ ตุ๊กต๋า ๑ ดินถนำ ๑ น้ำประสานทอง ๑ ชาดจุแส ๑ กำมะถันแดง กำมะถันเหลือง ชาดก้อน ๑ ชาดหรรณ ๑ สน ๑ สัก ๑ กระ... (ลบเลือน) มหาสดำ ๑ เทพทาโร ๑ จันททั้ง ๒ พริกหอม พริกอ่อน พริกหาง ๑ พิกุล ๑ บุนนาค ๑ มะลิ ๑ จำปา ๑ สังคานี ๑ โกงูทั้ง ๕ หิงทอง ๑ ยาดำ ๑ เบญจกุล ๑ ตริผลา ๑ ชีลา ชีลอม โหระพา ๑ กก ๑ ดอกดัง ๑ ยานี้ เอาเสมอภาคสิ่งละ ๑ เพ็ช ๑ ชะมด ๑ พิมเสน ๑ กระวาน ๑ กานพลู ๑ เปล้าน้อย ๓ สลึง ใบสลอด ๕ ตำลึง หัสคุณ ๒ ตำลึง ใบมะตูมเท่ายาบดเป็นแท่งลูกมะแว้งละลายน้ำผึ้ง เป็นต้น แก่ดงกล่าวมากมาย ลมทั้งหลาย ๑๑๐๐ จำพวกก็หาย แก่ได้จนลมหายวาตะ แก่ลมสะอึกราทย์กษินข้าวกินน้ำมิได้ ลมให้หายหายสิ้น เราได้ใช้มา มากมิได้ขาดเลย

ขนานหนึ่งประสะ กานพลู แก่สารพัดทั้งหลาย ลมใหญ่ ไฟธาตุ ให้เอาลูกจันทน์ ๑ มหาหิงค์ ๑ สะค่าน ๑ เปราะหอม ๑ เทียนขาว ๑ เทียนยาวพาณี ๑ ตริภูก ๑ ตริผลา ๑ ไพล ๑ ใบคนที่สอ

หน้าปลาย

กันใส่ขันสำริดเสก ๑๐๘ รดหัวบ้างกินบ้าง ผีอยู่คนไข้ไม่ได้เลย มันทนออกไปไกล ๗ โยชน์ แลเสกข้าวสุกให้ลูกอ่อนกิน ลูกอ่อนไม่มีอันตรายเลย เสกข้าวสุกกิน ๒ ปี คงทนทั่วกายแล ถ้าอาพาตข้าวสุกกินถึง ๓ ปี คงทนทั่วกายๆ กระดูกเราในกายกลายเป็นเหล็กเมื่อตายเผาไม่ไหม้เลย

ถ้าจะให้คงทนกะพันชาติสิ้นทั้งเรือน ให้เขียนพระคาถาใส่ในกระดานชนวน ลบเอาสอพองใส่ลงในอ่างข้าวสารคนให้ทั่วกันเสก ๗ ที แล้วเอาหุงกินคงทนทั้งเรือนแลยาสนเลย

ถ้าจะให้คงทนชาติตรี ชูเอาไขพระ ๑ เจดีย์ไขเสมาไชย ๑ ไชศรีมหาโพธิ์ ๑ แล้วเอาคาถา ๑๖ ตัว เอาผงดินสอพองสมกันเข้าด้วยกันไปพรางเสกไปพราง ปั้นเป็นแท่งเสกอีก ๑๖ ที แล้วอมไว้คงทน กระบอง มีดโกน เหล็ก จารยอดพระเจดีย์ หอกสำริด กฤษทองแดง หอกขรมเงินลำทอง คงทนอาวุธทั้งปวงขุมใดถึง ๑๒ ภาษา ทัวทั้งแผ่นดินนี้แล

ถ้าเสกปูนคาคด ต่อคาคดให้เป็น ๓ แห่ง ให้เป็นกันหอยทั้งสามแห่ง เข้าประจันด้วยข้าวคึก ข้าวคึกคงทนอาวุธได้สิ้นแล

ถ้าเดินทางป่าลงทางไปไม่ได้ ให้ระลึกถึงคุณพระพุทธานุเจ้า ๑๖ พระองค์ แล้วเดินภาวนาออกไปเกิด พบหนทางแลไปได้แลเสกโบสมอกินต่างข้าว อิ่มไปได้ ๗ วันแล เสกสาระพัดที่กินคงทนได้สิ้นทุกอัน ถ้าเสกยอขี่เหล็กเอาแต่ยอ ๓ ยอด ๗ ยอด ก็ได้เสก ๓ ที ๗ ที ก็ได้กินคงทนยิ่งนักแก้โรคด้วยแล เสกอ้อยให้คนไข้จับกิน หายไข้ตาเหลือง ก็หายสิ้นทามกลางคางคอกอยู่ไม่ออก เสกน้ำรดหัวบังกินบังออกง่าย

ถ้าจะสะเดาะประแจ เอาประแจอมไว้ภาวนาไป เข้าไปลูกรุดออกจากกันสิ้น

ถ้าจะนอนในป่าให้หาป่านอน เอาก้อนดินก็ได้เอามา ๓ ก้อน เสก ๓ ที ที่งอกไกลออกไปเป็น ๓ ทิศ เข้านอนใน .. (ลบเลือน) กระสารถัดศัตรูในป่าทำร้ายไม่ได้เลย

ถ้าจะมีที่ไปมิให้ฝนตกยกมือขึ้นไหว้คุณพระเจ้า ๑๖ พระองค์ แล้วเดินภาวนาออกไป ฝนไม่ตกได้เลย เสกน้ำมันรดข้าวของที่เอาไปขายได้กำไรมากแล

ถ้าจะสะเดาะลูกในท้อง เสกน้ำรดหัวกินบังออกง่ายแล

ถ้าจะคาคดทั้งปวง เสกปูนคาคดเป็นกันหอยออกไปแล ว่าพระคาถาเป่าลงตามปูนคาคดออกไปนั้นขึ้นไม่ได้เลย ถ้าแม่นจะคาคดผีที่มีผิดนัก เขียนพระคาถานี้ ๑๖ ตัว ลงที่กระดานชนวน เอาพริกไทย ๗ เม็ด วางลงที่วงพระคาถา เป่าลงที่พริกนั้นกระจายออกจากกัน แล้วลบเอาองค์พระคาถาแล้วเอาพริกไทย ใส่ปากกินเสกแต่ในใจที ๑ แล้วพ่นออกไปเป็น ๘ ทิศ ผิดขึ้นไม่ได้เลย มันทนออกไปได้ ๗ โยชน์แล

ถ้าแม่นใจผู้ร้ายมันไล่ตามตัวเรามา เอาทรายก็ได้ เอาไม้ก็ได้ ขวางทางไว้

ถ้ามันใคร่ตามมาๆ ถึงไม้ๆ นั้นกลายเป็นขวากยอกศัตรูปวดดั่งแมงป่องไล่ไม่ทันเราเลย

ถ้าศัตรูมันไล่ในปัจจุบันน้ำลายใส่ฝ่ามือเสกทาทัวทาตีนแล้วภาวนา ด้วยเป็นเหวก็ดีเป็นตาตะรางก็ดี ขวากยอกไม้ทุกเลยของเท่าหัวมือลอดไปได้สิ้นแล

ถ้าแม่นเดินทางพบศัตรู ให้ภาวนา มันรุกเร้าไม่ทำร้ายเราได้เลย

ถ้าใจมันไล่ตาเรามาเอาด้วย ๑๒ เส้น แล้วผูกเป็นแว่นทางพรวดเข้าเป็น ๑๒ หาง เสก ๑๒ ที แล้วขวางขวางทางไว้ทั้ง ๑๒ หาง ใจตามมาไม่ได้เลย ถ้าแม่นมันไม่ฟังมันตามมาถึงที่ใดๆ นั้นกลายเป็นงูขบผู้ร้ายตายแล

ถ้าจะให้ตัวเราสูงใหญ่สักเท่าใด ให้ทำเลห์เป็นกลจงจะเป็นให้หนึ่งภาวนา ศัตรูมันแลมาให้นั่งขึ้นภาวนา ศัตรูมันเห็นตัวเราสูงใหญ่จนทำร้ายมิได้เลย

ถ้าจะให้ตัวเราเลิกสักเท่าหัวแม่มือ ให้เลห์เป็นกลจงจะเป็นให้ยืนขึ้นภาวนา ศัตรูมันเดินเข้ามาให้นั่งลง ภาวนา ศัตรูมันแลดูให้หมอบลงภาวนา ศัตรูมันเห็นตัวเราสอนได้ ไม่ทำร้ายได้เลย ถ้ามันจะไปนั่งความ

ยาชื่อประทานเพศ

โพล ๑ บาท ข่า ๑ บาท ดอกบุนนาค ๑ บาท ดอกสารภี ๑ บาท จันทน์ทั้ง ๒ สิ่งละ ๑ บาท เปลือก เจียงพำนางแฉ ๑ บาท เกษรบัวหลวง ๑ บาท แก้วน้ำดอกไม้ น้ำจันทน์แก้ปวดท้อง น้ำขิง ข่า แลงน้ำเปลือก มังคุด เปลือกแค น้ำปูนใสฝน

ยาคงคาทิพย์

เทียนดำ เทียนแดง เทียนขาว เทียนสัตตบุษย์ เทียนข้าวเปลือก เทียนยาวพาดิ ทั้งนี้เอาหนักสิ่งละ ๑ บาท โกรฐสอ ๑ บาท โกรฐหัวบัว ๑ บาท โกรฐกระดูก ๑ บาท โกรฐก้านมะพร้าว ๑ บาท โกรฐจุฬาลัมพา ๑ บาท ลูก จันทน์ ๑ บาท ดอกจันทน์ ๑ บาท กระวาน ๑ บาท กานพลู ๑ บาท ใบมะยม ๒ บาท ใบมะเฟือง ๒ บาท ใบพิมเสน ๒ บาท ตำผงแก้ลมร้อนแทรกพิมเสนแก้พิษสำแดง น้ำรากมะปราง ว่านนํ้าอแรด น้ำชาข้าวแก้ตัวร้อน น้ำดอกไม้น้ำชาข้าวแก้ปวดมวน น้ำกะทิ โพลแก้ท้องขึ้น น้ำขิง ข่าแก้ราก น้ำลูกยอ เทียนดำต้มแก้ลง^{๒๔} น้ำ เปลือกแค เปลือกมะเดื่อแก้หอบ น้ำลูกยอ พิษนาคนต้มแก้ไข้จับเชื่องซึม น้ำลูกประคำดีควายต้ม

ยาขาวแก้ไข้

เอาชะลูด ๑ บาท อบเชยไทย ๑ บาท กฤษณา ๑ บาท กระลำพัก ๑ บาท รากไม้รวก ๑ บาท หวายตะค้า ๑ บาท กระดูกงูเหลือม ๑ บาท น้ำประสานทองสะตุ ๑ บาท ดอกพิทูล ๑ บาท บุนนาค ๑ บาท สารภี ๑ บาท บัว หลวง ๑ บาท ดอกมะลิ ๑ บาท ลูกประคำดีควาย ๑ บาท ลิ้นทะเล ๑ บาท เปราะหอม ๑ บาท ยาทั้งนี้เอาเสมอภาค เอาดินสอพองเท่ายาทั้งหลายทำแท่ง แก้วร้อนน้ำชาข้าว ทั้งกินทั้งพ่น แก้ลมร้อนน้ำดอกไม้น้ำจันทน์ น้ำลูก ประคำดีควาย แก้วการน้ำลูกมะกอกเผา ใบทองหลวง น้ำปูนใส น้ำคาลาแก้ไข้ทั้งปวงวิเศษนักแล ยาทั้งหลาย

สิทธิการิยะ

จะกล่าวถึงเมืองตักกะศิลา มาบังเกิดความไข้เป็นนักหนาตายสิ้นทั้งเมือง คนก็หนีออกจากเมืองมิคะศิลา หาใครจะอยู่เมืองมิได้ ยังมีพระราชาองค์หนึ่งเห็นคนตายเพราะเป็นอีดำอีแดงนั้นบังเกิดขึ้นมาตามสันหลัง มันให้เจ็บ เข้าถึงเที่ยง มันให้ร้อนทรมานทรมาย ลงที่มันให้เจ็บแต่เที่ยงถึงค่ำ มันร้อนนัก ลงที่นั่นหนาวสะท้าน ผุดออกเห็นขาวๆ แดงๆ ลงที่ดำๆ ใหญ่เท่าสามนิ้วมือ ให้พิจารณาเห็นสิ้น ถ้าไข้สะบัดร้อนหนาว เอาผ้าชุบน้ำเช็ดฝ่าตีนฝ่ามือดูเถิด ถ้าเห็นดำๆ ดังเม็ดงา ท่านว่าเป็นประดงหิน ถ้าไข้คุดนั้นปวดหัวครันตัวว่า ไข้ดาวเรือง^{๒๕} ถ้าผุดออกมาคนจึงเห็น ถ้ามีผุดคนมิเห็นเลย ลงที่แดงๆ เห็นไรๆ ดังลายโคมนั้น ถ้าไข้สะท้านร้อนสะท้านหนาว เสียบตัวต่ออันนี้ใช้รากสาธ แลใช้รากสาธลมสารีบาตนั้นเป็นเหมือนกัน แต่ว่ามันเป็นต่างๆ ให้กำมือกำตีน ใครมีรู้ว่าผีพรายเข้า ใช้รากสาธ หัวมันแดงขาว ก็ดี ๗ วัน ๑๕ วัน ที่หนึ่ง เดือนหนึ่งก็มีตามหนักเบา ลงที่มันเป็นเลือดในท้องให้แก้จเร็ดเกิด ให้

^{๒๔} ลง อาการของโรคท้องเสีย ถ่ายอุจจาระบ่อยๆ จนร่างกายอ่อนเพลีย

^{๒๕} ไข้ดาวเรือง ชื่อโรคอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นเพราะพิษไข้ มีอาการปวดศีรษะตัวร้อน หอบ สะอึก ลิ้นกระด้างคางแข็ง ภายในกายมี เม็ดผุดขึ้น และเมื่อผุดออกมาภายนอกผิวกาย เม็ดนั้นจะมีลักษณะเป็นสีแดงเป็นวงดังลายโคมครั้งลูก

พิจารณาคนไข้ดูให้เที่ยงเกิด ตีนมันขาวห้วนมันดำ ว่า มะเร็งตะมอย^{๒๖} ถ้ามันพิษขึ้นมาจากมะเร็งทุม^{๒๗} ถ้าขึ้นเหลือง ชื่อ ลมกาฬิงคสี ให้แก้จเร็ว ลางที่มันให้ลงเป็นเลือดเป็นมูก ถ้าใครมีรู้ว่าเป็นบิดแท้กำเนิดมันให้ตนเอง ถ้าผุดออกมาแดงดังลูกตำลึงสุกชื่อว่า การดง ถ้าผุดออกมาเป็นวงเขียวขาวชื่อ การสมุท^{๒๘} ถ้าผุดออกมาเป็นลูกมะแว้งสุก บาตาๆ ชื่อ การดำ

สิทธิการียะ

จะกล่าวถึง อีดำอีแดง รากสาด^{๒๙} ปรกกายดาษ^{๓๐} หงระหด^{๓๑} คันสุต^{๓๒} ทั้งปวงให้ว่ากำเนิดใช้ทั้งหลาย ถ้าออก(อี)ดำขึ้นมัน ผุดขึ้นมาดำเท่าสามนิ้วมือรายนัก ถ้าออกอีแดงมันผุดขึ้นมาแดงดังชาดนั้นแล ถ้าออกรากสาดมันผุดขึ้นหัวไหล่ฯ ประคุดปรกกายเพลิงนั้นแล ถ้าเป็นปรกกายดาษมันลามไปเป็นไขปลา มันให้ออกดังปอกหมูทั้งตัว อันว่าคันทะสุต ผุดดังหัวผุด ทั้งตัว มันกลับเอาหัวเข้าไปข้างในนั้นแล

ถ้ามันดำนั้นมันเกิดรากสาด ไปทั่วสารพวงค์ตัว คนมีรู้จักแก้พิษยอมตายเสียเป็นอันมาก ใช้จำพวกนี้มัน ขอบยาเย็น ยาฟาดเพื่อน ห้ามยานัตถุ ยาทำน้ำมัน ยาอาบน้ำร้อน ยาส้มพะสีเอาเลือด ยาประคบ ยาร้อนโรคก็ตาย ถ้าจะใครรู้กำเนิด เอาเทียน ๓ เล่ม จุดส่องดูเห็นเป็นวงเขียว วงขาว วงแดง ด้านอยู่ในเนื้อ

ถ้าผุดออกมานอกเนื้อเห็นสีน้ แลถ้าผุดขึ้นที่ลิ้นปี่หัวอก ขึ้นจนลามรอบตัว ชื่อว่า รากสาด

ถ้าผุดออกดำออกแดง เมื่อลมไข้ฯ ปวดหัว เสียหลังเจ็บหัวทั่วตัวพิษขึ้น แลดังยุบขบ ลางที่ให้เว้นวัน มันให้ สะท้านหนาวตัวสิ้น หายสิ้นแล้วมันร้อน ใครรดน้ำแล้วมันให้มัวไปเป็นอีดำอีแดง

เมื่อลมไข้ให้แปรด้วยยานี้ รากทุมทาม ๑ ยารากขาว ๑ รากชุมเห็ดเทศ ๑ รากย่านาง ๑ ฝนด้วยน้ำข้าว ข้าว ทั้งกินทั้งขลิบ ต้มยานี้กินรวมดื่บแปรพิษ ประดงหัด ประดงเลือด ใช้สันนิบาต สกานผื่นขึ้นให้ขัดปอดสลับปอด ร้อน เอาครอบแก้ว ๑ รากขี้กาแดง รากผักเค้า ๑ รากมะแว้งต้น ๑ รากมะอึก ๑ รากมะเขือขึ้น ๑ หัวคัล้า ๑

^{๒๖} ใช้มะเร็งตะมอย ชื่อโรคชนิดหนึ่ง มีเม็ดผุดขึ้นขนาดเท่าหัวแม่มือ ฐานขาวห้วนดำ พิษของโรคทำให้เป็นไข้ตัวร้อน สะบัดร้อน สะบัดหนาว มักผุดขึ้นตามแขน ขา

^{๒๗} ใช้มะเร็งทุม (ใช้มะเร็งปากทุม) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นภายนอกกาย มีเม็ดผุดขึ้นที่หลัง ลักษณะยอเขียวเหมือนสีคราม ลักษณะเหมือนรอยฟกช้ำตามตัว

^{๒๘} การสมุท (ใช้ช่องสมุท, ใช้ช่องสมุท) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง มีอาการตัวร้อนจัดมาก ร้อนในกระหายน้ำ ปวดศีรษะมาก ลิ้นกระด้าง คางแข็ง หอบและสะอึก กับยังมีเม็ดผุดขึ้นตามซอกอกและราวนม ขนาดใหญ่เท่าผลสับปะมอญ รูปสัณฐานยาวรี มีสีเขียว บางที่เป็นสีดำ เป็นอาการโรคร้ายแรงรักษายาก

^{๒๙} รากสาด, ใช้รากสาด (ใช้ลากสาด) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง อาการของโรคมีหลายชนิด พิษของโรคทำให้ตัวร้อน มือเท้าเย็น ลิ้น กระด้างคางแข็ง ไอ อาเจียน มีเม็ดผุดขึ้นเต็มตัว เป็นหัวขาวเหมือนทราย เม็ดที่ผุดขึ้นตามตัวมีหลายสี หลายขนาดตามชนิดของไข้ เช่น สีดำเรียกว่าใช้รากสาดปานดำ สีเขียวเรียกว่าใช้รากสาดปานเขียว

^{๓๐} ใช้ปรกกายดาษ ชื่อโรคใช้กาฬชนิดหนึ่ง พิษของโรคทำให้มีเม็ดผุดขึ้นเต็มตัว มีอาการตัวร้อน ปวดตามเนื้อตัว กระดุก ศีรษะ ลิ้นกระด้างคางแข็ง

^{๓๑} น่าจะหมายถึง ใช้หงระหด (หงษ์รัตน) ชื่อโรคชนิดหนึ่ง มีอาการตัวร้อนจัด มือเท้าเย็น หอบสะอึก ลิ้นกระด้างคางแข็ง จับไข้ไม่เป็นเวลา เมื่อเวลาไข้จับตัวเกร็งแข็งเหมือนท่อนไม้ เป็นต้น

^{๓๒} น่าจะหมายถึง ใช้จันทรสูตร (ใช้จันทรสูตร) ชื่อโรคอย่างหนึ่ง เกิดขึ้นภายนอก เป็นเม็ดเล็กๆ ยอแหลม ผุดขึ้นเต็มตัว มี อาการตัวร้อนจัด มือเท้าเย็น หอบ สะอึก ลิ้นกระด้างคางแข็ง จับไข้ไม่เป็นเวลา หากเป็นช่วงที่พระจันทร์ขึ้นพิษไข้จะรุนแรงขึ้น

ย่านาง ๑ เอาเท่ากันต้มกิน แปรพิษ ถ้ามีพิษเอายานี้กิน รากคนทา ๑ เถ้าน้ำนอง ๑ รากมะเดื่อ(อุ)ทุมพร ๑
 เท้ายายม่อม ๑ ย่านาง ๑ ต้มกินแก้ร้อนแก้หนาวระทุ้งดี ค่า ๑ ตำลึงทอง

ยาหม้อใหญ่ถอนพิษไข้

เอาสัก ๑ สน ๑ แก่นแสมทั้ง ๒ จันทน์ทั้ง ๒ เขามวกทั้ง ๒ แก่นปรู ๑ แก่นมะหาด ๑ ขี้เหล็กทั้ง ๕ ราช
 พฤษทั้ง ๕ ตรึงลา ๑ ใบมะกา ๑ ลูกขี้กาแดง ๑ รากมะแว้งทั้ง ๒ รากมะอึก ๑ รากมะเขือขื่น ๑ รากคัตเค้า ๑
 รากครอม ๑ รากพุด ๑ รากผักไค้ ๑ รากเสนียด ๑ บอระเพ็ด ๑ ย่านาง ๑ ผักไห้ ๑ กระดอม ๑ มะคำไก่ ๑
 รากชะพลู ๑ หัวแคหัวหมู ๑ รากตองแตก ๑ ยาดำ ๑ เถาวัลย์เปรียง ๑ ผักเสี้ยนผี ๑ หัวคัล้า ๑ ก้านสะเดา ๑
 ขมิ้นอ้อยต้ม ๓ เอาหนึ่ง ปรงดีเกลือ ยาดำ ๒ บาท กินกระทุ้งไข้ฝ่ายหลัง

ยาต้มกินแก้ไข้จุกขัด

เอาแก่นขี้เหล็ก ๑ สน ๑ จันทน์ลูก ๑ ดอกจันทน์ ๑ โคกกระสุน ๑ สมอเทศ ๑ แสมสาร ๑ สารส้ม ๑ ต้ม
 ๓ เอาหนึ่งกินแก้กล่อน^{๓๓} ด้วย

ยาต้มกินแก้ใช้รากสาตสันนิบาตคลั่ง

เอากระลำพัก ๑ โกงูทั้ง ๕ ตรึงลา ๑ ดอกบุนนาค ๑ จันทน์ทั้ง ๒ ใบมะกา ๑ เทียนทั้ง ๕ สะค้าน ๑
 ดอกบัวหลวง ๑ ขมิ้นอ้อย ๑ ย่านาง ๑ เท้ายายม่อม ๑ เนระพูสี ๑ ขี้กาแดง ๑ บอระเพ็ด ๑ กฤษณา ๑ สังกรณี
 ๑ ต้ม ๓ เอาหนึ่ง แก้วรากสาตสันนิบาตคลั่ง

ยาต้มแก้คลั่งแก้ร้อน

แก่นสน ๑ สักขี ๑ จุกกะโรหินี ๑ ลูกจันทน์ ๑ โกงูสอ ๑ เขามวก ๑ โกงูจุฬาลัมพา ๑ จันทน์หอม ๑
 ผักหวง ๑ กระดอม ๑ บอระเพ็ด ๑ สารพัดดอกบัวต้มกินแก้คลั่งรากสาต

ยาแก้ขัดเบา

เอารากมะกอกอ่อน ๑ ทองหลางใบมน ๑ ใบสัปรด ๑ ใบขนุน ๑ ดินสอพอง ๑ ดินประสิ่ว ๑ ขี้วัว ๑
 ผักหวง ๑ หญ้าแพรก ๑ หญ้าปากควาย ๑ กระดอม ๑ ต้มกินแก้รากสาตสันนิบาต ตัวร้อนก็หาย

ยาชะโลมเขียว

เอาใบตำลึงตัวผู้ ๑ ใบผักเป็ด ๑ ใบสมิ ๑ ใบขี้เหล็ก ๑ สันพร้าวหอม ๑ ใบพิมเสน ๑ หางตะเข้ ๑
 ใบพรมมิ ๑ ห่อสามย่าน ๑ ใบครอบจักรวาล ๑ ขมิ้นอ้อย ๑ ใบเงิน ๑ ใบทอง ๑ ใบระงับ ๑ ใบชิงช้าชาลี ๑
 ใบขี้หนอน ๑ เขาหัวดอน ๑ ใบทุมทาม ๑ ใบแพงพวย ๑ บั่นเป็นแท่งละลายน้ำขาวข้าว น้ำดอกไม้ม ชะโลมแก้พิษ
 ร้อนเหล่า (แก้)พิษน้ำมัน

^{๓๓} กล่อน โรคกระษัยชนิดหนึ่ง เรียกว่า กระษัยกล่อน โรคกระษัยเกิดแต่สมุฏฐานธาตุทั้ง ๔ มี ๕ ชนิด คือ ๑. กระษัยกล่อน
 ดินหรือกระษัยดิน ๒. กระษัยกล่อนน้ำหรือกระษัยน้ำ ๓. กระษัยกล่อนไฟหรือกระษัยไฟ ๔. กระษัยกล่อนลมหรือกระษัยลม และ
 ๕. กระษัยเถา

ยาชาวพ่นไต้

เถาชิงช้าชาลี ๑ เถาตำลึง ตำนอนกล่าเอานวน ๑ ดินสอพอง ๑ ไคล้เสมา ๑ โกงน้ำเต้า ๑ เขมวกขาว ๑ จันทน์ขาว ๑ ผักเค้า ๑ ดอกมะลิ ๑ สารภี ๑ ดอกบัวขาว ๑ ดอกบัวหลวง ๑ หอยแครงเผาไฟ ๑ บดเป็นแท่งไว้ละลายน้ำชาข้าว กิน พ่น ชะโลมทาหายแล มันให้ทูนทรายผุดลูก ผุดนั่ง มันให้มัวในใจกำหนด ๗ วัน การนั้นจะคืน เานี้จุดลูกประคำดีควาย ๑ รากล่ำโพงกาสลัก ๑ รากขี้กาแดง ๑ ปากกาคามน ฝนด้วยน้ำปูนใส จุกการ ขนานหนึ่งเอาข้าวเม่าแห้ง ๑ ลูกในมะนาว ๑ ผื่น ๑ น้ำมะนาวเป็นกระษัย ปั่นแท่งละลายน้ำปูนใส น้ำครั้นจุกหายแล

ยาจุดการบวมลมสันนิบาต

ลูกประคำดีควาย ๑ ผักส้มป่อย ๑ เบี้ยจัน ๓ เบี้ย ลูกในสะบ้า ๑ วายตะคา ๑ กระดุกงูเหลือม ๑ ยาทั้งนี้เผาให้ไหม้ ตีปี้ ๑ พริกไทย ๑ ขิง ๑ กระเทียม ๑ บดเป็นแท่ง จุดอันบวมลมหาย ละลายน้ำคัล่า (ลบเลือน) .. นแตกเปื่อยเน่าเอายานี้ทา ตาไม้ไผ่ป่า ๑ รากล่ำโพงกาสะลัก ๑ ขี้จัว ๑ กระดุกงูเหลือม ๑ เล็ดมะนาว ๑ ยาทั้งนี้เผาไฟบดปั้นแท่ง ละลายน้ำครั้นทาทั้งนี้เปื่อยเน่าหาย

ยาแก้รากสาดสีดำแดงปานดำปานแดง

สังวาลย์พระอินทร์ หงส์ระทด เอากาฝากกะมวงกะรอน ๑ รากไก่เห ๑ หงอนหมู ๑ เข็มเหลือง ๑ จันทน์ทั้ง ๒ แก่นสน ๑ ย่านาง ๑ หางนกกาเลีย ๑ ระย้อม ๑ พิศนาสน์ ๑ เจตตพังคี ๑ วายตะคา ๑ วายตะมอย ๑ เนระพูสี ๑ ชะเอมเทศ ๑ ลูกประคำดีควาย ๑ มหาสดำ ๑ สิวัด ๑ รากสะแก ๑ รากจิงจ้อ ๑ คันทร ๑ เบญจกาลี ๑ เขากวาง ๑ งาช้าง ๑ ยารากดำ ๑ นอแรด ๑ เขี้ยวแรด ๑ เขี้ยวเสือ ๑ เขากูย ๑ เขี้ยวหมี ๑ เขี้ยวตะเข้ ๑ มะยาริมคำ ๑ ปั่นเป็นแท่งละลายน้ำชาข้าวกิน การคุมหัวใจรากสาด

ยาสมุฏฐิใหญ่

ให้เอาใบหนาด ๑ พิมเสน ๑ เปราะหอม ๑ ว่านกีบแรด ๑ ว่านร่องทอง ๑ สามร้อยราก ๑ ดอกบุญนาค ๑ ดอกสารภี ๑ พิกุล ๑ บัวหลวง ๑ ดอกการะเกด ๑ เขากวาง ๑ งาช้าง ๑ เขากูย ๑ เขาควาย ๑ เขาแพะ ๑ เขาแกะ ๑ จันทน์ทั้ง ๒ บดด้วยน้ำดอกไม้ว ดึงเหลื่อมแทรก กินแก้เชื้อม แก้มัว แก้กระหายน้ำ ทูนทราย แก้หลังด้งผีเข้า กินยานี้หายแล

ยาเชื่อมหานิล

ทั้งกินทั้งทาแก้การ ดับพิษ ใบมะเดื่อ(อุ)ทุมพร ๑ ใบมะเดื่อดิน ๑ ใบมะขาม ๑ ใบระงับ ๑ ใบโคกกะออม ๑ ใบสะแก ๑ จันทน์ขาว ๑ สน ๑ ชะเอมทั้ง ๒ รากมะเขือขื่น ๑ รากล่ำโพง ๑ งวงตาลเผา ๑ กระดุกแร้งเผา ๑ กระดุกงูเหลือมเผา ๑ กระดุก(งู)เห่าเผา ๑ ลูก(พันธุ์ผักกาด) คั่วให้สุก ๑ ลูกสารพัดพิษ ๑ ขมิ้นข้อย ๑ การบูร ๑ สลึง พิมเสน ๑ บดปั้นแท่งละลายน้ำกิน ทาแก้การภายนอกภายใน

ยากินแก้การจับดับ

เอาลูกมะคำดีควาย ๑ คั่วให้เกรียม ใบลานเผาไฟ ๑ น้ำประสานทอง ๑ ทองคำเปลว ๑ บดปั้นแท่ง
ละลายน้ำข้าวข้าว น้ำดอกไม้มัน พิมเสนร่ำหัดกินดียิ่งนัก

ยาแก้การในคอ

เอาลูกมะกอกเผา ๑ ลูกมะคำดีควายเผา ๑ หางปลาช่อนเผา ๑ ใบลานเผา ๑ น้ำประสานทองเผา ๑
ลิ้นทะเล ๑ ระย้อม ๑ ลูกพันธุ์ผักกาด ๑ ทองคำเปลว ๑ ผืนชะมด ๑ ชะมด ๑ พิมเสน ๑ บดปั้นแท่งดั่งเกลือ
แทรก อมแก้การแก้ปวดหัว ดินสอพอง ๑ เล็ดมะนาว ๑ บดด้วยน้ำมะนาว ปั้นแท่งละลายน้ำมะนาวทาหาย

ยาสูม

มหาหิน^{๓๔} ๑ หางตะเข้ ๑ ใบตำลึงตัวผู้ ๑ ใบสมิ ๑ ดินประสิวขาว ๑ บดสูมใช้ลมปวดหัวหาย

ยาหอม

แก้การจุกเสียดลำคอก ส่วงสวาย เอาจันทร์ทั้ง ๒ โกรฐสอ ๑ โกรฐเชียง ๑ โกรฐหัวบัว ๑ เทียนดำ ๑ เทียน
ขาว ๑ กฤษณา ๑ กระลำพัก ๑ ชะลูด ๑ ขอนดอก ๑ สมุลแว้ง ๑ ดอกบุนนาค ๑ ดอกบัวหลวง ๑ ชะมด ๑ เพื่อ
พิมเสน ๑ เพื่อ ทองคำเปลวแผ่น ๑ บดด้วยน้ำดอกไม้มัน กินทาด้วยน้ำดอกไม้มัน ถ้าผีในอกแทรกน้ามหากาฬ ถ้าลมคับ
ในอกแทรกลูกจันทร์กินหาย

ยาหม้อใหญ่

กฤษณา ๑ กระลำพัก ๑ จันทร์ทั้ง ๒ โกรฐสอ ๑ โกรฐพุงปลา ๑ โกรฐเชียง ๑ โกรฐหัวบัว ๑ โกรฐจุฬาลัมพา
๑ โกรฐก้านมะพร้าว ๑ สมุลแว้ง ๑ ชะมดเชียง ๑ เอาสิ่งละ ๒ สลึง อำพันขี้ปลา ๑ สลึง พิมเสน ๑ บาท ไคร้เครือ
๑ บาท ชะเอมเทศ ๑ บาท น้ำประสานทอง ๒ สลึง บดด้วยน้ำดอกไม้มัน แทะเท่าพริกไทย ต้มน้ำชุมเห็ดไทย ละลาย
กินนอนหลับ สันนิบาตละลายน้ำพร้าวอ่อน น้ำลูกสมอไทย ละลายน้ำจันทร์แก้ส่วงสวาย ละลายน้ำลูกบัวแก้ราก
ละลายน้ำกระพังโหมร่ำหัด^{๓๕} เกลือกินภายหลัง ละลายน้ำขมิ้น้อยแทรกดั่งเกลือ แทรกกวาดซาง ละลายน้ำ
มะกล่ำเครือกินแก้ราก ละลายน้ำหัวหอมกินแก้เสียงแหบแทรกลูกจันทร์ สันนิบาตส้มประจวร ทุติกริโทษ ละลายน้ำ
กะเพรา ใช้กำเดาเจ็บบอกนอนหลับ เมื่อตื่นมือ กินอาหารมิได้ หญิงทรงครรภ์ก็ดี เอาหญ้าตีนนก ๑ บอระเพ็ด
จันทร์ ชะมด ๑ ต้มละลายยา กิน ถ้าใช้กำเดาปวดหัว นอนหลับดังไข้ กินอาหารไม่รู้จักรส เอาหญ้าตีนนก ๑
ผักโหมหิน ๑ แห้วหมู ๑ ต้มเอาน้ำละลายยา กิน ถ้าสเลดคัดคุดั่งศิลาทับไว้ ผืนหน้าผินหลังจุกเสียดบิดตัว
แก่นสน ๑ สมุลแว้ง ๑ ต้มละลายยา กิน ต้มเอาน้ำชมพูละลายยา กินแก้กระหายน้ำ สมานปากเปื่อย เอาเสนียดเทศ
๑ ลูกเบญจกานี ๑ มิดหอม ๑ น้ำประสานทอง ๑ เกลือ ๑ บดเป็นแท่งละลายน้ำมากดื่บ ปากเปื่อยหาย

^{๓๔} น่าจะเป็น มหาหิงคุ์

^{๓๕} ร่ำหัด หมายถึง แทรก เจือ ใส่ โรย

ยาแก้ไข้ตัวแข็ง

เอากะดุกงูเหลือม ๑ หวายตะค่า ๑ เบี้ยแก้เผ่า ๑ ลูกพันธ์ผักกาด ๑ คั่วให้เหลืองบดแทรกละลายน้ำครั้น
ผกปลาบแก้แทรกตัวร้อนกะดังหาย

ยาแก้ไข้ร้อนไม่หลับ

เอาใบชุมเห็ดไทย ๑ ใบสมิ ๑ ผักเค็ด ๑ ลูกผักชี ๑ กัญชา ๑ ลูกพันธ์ผักกาด ๑ บดแห้งละลายน้ำดอกไม้อ่อน
กินนอนหลับแล

ยาแก้คางแข็ง

เอากะพุพระมุด ๑ ใบตำลึงตัวผู้ ๑ สะค้าน ๑ ดีงูเหลือม ๑ บดบั่นแห้งละลายน้ำมะนาวน้ำครั้น ทาตาม
หาย ดีราคาไว้ ๑ ชั่งทอง

ยาแก้ชักไข้

มหาหิงค์ ๑ รำพันหางหมู ๒ บาท เจตมูลเพลิง ๓ บาท สะค้าน ๔ บาท ลูกผักชี ๕ บาท พริกหอม ๖
บาท รากจิงจ้อ ๗ บาท รากชะพลู ๘ บาท ลูกมะตูมอ่อน ๙ บาท ชิงแห้ง ๑๐ บาท สมอเทศ ๑๐ บาท สมอไทย
๑๐ บาท เทียนดำ ๑๒ บาท รากตองแตก ๑๓ บาท เปล้าน้อย ๔ บาท พริกไทย ๑๕ บาท ตำผงละลายน้ำผึ้งกิน
แก้ลมเจ็ดจำพวก

ยาลมกะปองไม้

แก้ตานขโมย ตกมูกเลือด ดากออกขึ้นตา เอาเหล้าครึ่ง ๑ น้ำครึ่ง ๑ ผอมเหลืองก็ได้ กะเพราทั้ง ๕ คอบ
ชะนางทั้ง ๒ ชุมเห็ดทั้ง ๒ เปลือกสะแกรวด ๗ เล็บมือนางเท้ายาทั้งหลาย

ยาตองแก้อยู่ไฟไม่ได้

เอาโกฐทั้ง ๕ เทียนทั้ง ๕ ลูกจันทร์ ดอกจันทร์ คำฝอย กานพลู พริกไทย ดีปลี งามเห่าอย่าง ต้มผงดอง
เหล้า ๓ วันจึงกิน ค่ายาบาททอง

ยาขาวอินนะสังหาร

แก้สารพัดฝีดาษ ชางทั้งปวง ตานขโมย ตกมูกเลือด เอาใบกะเพรา ๑ ใบมะตูม ๑ ใบหนาด ๑
ใบกระวาน ๑ ใบมะกรูด ๑ ใบบอระเพ็ด ๑ ใบขี้เหล็กอ่อน ๑ ใบขี้กาแดง ๑ ยาทั้งนี้เอาหนักสิ่งละ ๑ บาท ชมัน้อย
๒ บาท ไพล ๖ สลึง ดีปลี ๓ สลึง ชิง ๒ บาท พริกไทย ๑ บาท ยาดำ ๑ บาท บดเป็นผงเท่าลูกพุทรากินกับเหล้า
เด็กเดือน ๑ เดือน ๒ เดือน ๓ ถ้าจะให้ลงยาดำแทรก เด็กเป็นฝีผุพองปวดนัก ฝนด้วยน้ำรากผักขาว เด็กปวดท้อง
หนักละลายน้ำไพลเหล้าแทรก

ยาแก้เสลด

เถาตำลึง น้ำผึ้ง พิมเสนแทรก ดินักแล นอออก มะกอก ๓ ปอง ไม้รวก ใบจันทร์

ยาแก้ขัดเบาแล

บอระเพ็ด ๑ ใบกะเพรา ๑ ขมิ้น้อย ๑ กระวาน ๑ กานพลู ๑ ฝรั่ง ๑ ลูกเบญจกานี ๑ ฝิ่น ๑ สักชี ๑
บดเป็นแท่งแทรกคั้งเหลื่อม กวาดซาตินักแล

ยาชักมดลูก

เอาเถาชิงช้าชาลี ๑ เกลือเค็มพอดี้ดัม ๓ หนาน กินหายแล

รากสาต เอามือผัก ๑ มือน้ำเต้า ๑ ลูกในแตงโม ๑ ลูกในแตงกวา ๑ หัว้าแพร ๑ ตาอ้อยแดง ๑ หัว
หัว้าป็นตอ ๑ ลูกพันธุ์ผักกาด ๑ ซิล้อม ๑ ซีลา ๑ น้ำใจใคร่ ๑ เทียน ๑ กระดองปูนา ๑ ไคร้เครือ ๑ หัวงูเห่า ๑
ละลายน้ำชาวข้าวทั้งกินทั้งขโลมแก้พิษชางชักหาย

ยาแก้โรคทั้งปวง

เอาพริกไทย ๑ ตำลึง ๑ วานน้ำ ๑ ตำลึง ใบโคณดินสอ ๑ ตำลึง บอระเพ็ด ๑ ตำลึง ใบสะเดา ๑ ตำลึง
ไพล ๑ ตำลึง สารส้ม ๑ ตำลึง ดินประสิขาว ๖ สลึง ใบมะตูม ๑ ตำลึง ขมิ้น้อย ๑ ตำลึง พริกไทยเท่ายา
ทั้งหลาย ตำผงกินเช้าเย็น ชื้อลูกแปลกแม่อายุวันชนะ น้ำผึ้งเป็นกระษัยดิน^{๓๖}

ยาแก้กระษัยกล่อนดินัก

โคกกระสุน ๑ สน ๑ กะทิ ๑ ไพล ๑ กระชาย ๑ ขมิ้น้อย ๑ บอระเพ็ด ๑ หัวหมู ๑ หัว้าปากควาย
๑ แสมทั้ง ๒ ชื้อเหล็กทั้ง ๕ ราชพฤกษ์ทั้ง ๕ มะกาททั้ง ๕ ยา ๑๔ สิ่ง ดัมกินหายแล

ยาแก้ไข้จอมประสาท

แก่นขี้เหล็ก แก่นปฐ ๑ แก่นมะหาด ๑ รากหางนกทะเล ๑ หัว้าปากควาย ๑ เท้ายายม่อม ๑ ย่านาง
๑ แผลหอม ๑ รากตะไคร้ ๑ ยาต้ม ๓ เอา ๑ กิน ๒ ตำลึง ๙ บาท ๗ สลึง

ยาแก้ไข้สันนิบาตปวดหัว

เอาเทพทาโร ๑ รากเสนียด ๑ รากโคณดินสอ ๑ สมอทั้ง ๓ ลูกเอน ๑ รากชะพลู ๑ ดัมกินแก้ไข้สันนิบาต
มือตายตื่นตาย ปากเบี้ยวมือสั่น อยู่เรื่อย ๆ เป็นเพื่อลม

ยาแก้ไข้สันนิบาตเพื่อเลือด

เอารากชะพลู ๑ สะค้าน ๑ รากผักข้าว ๑ รากย่านาง ๑ พันงูแดง ๑ รากต่อไส้ ๑ รากพุดดอ ๑ เปลือก
กระท้อน ๑ ดัมกินดินัก

^{๓๖} กระษัยดิน หรือกระษัยกล่อนดิน เกิดขึ้นเพราะปฐวีธาตุ หรือธาตุดินในร่างกายผันแปรผิดปกติ มีอาการต่างๆ เช่น ทำให้อึด ไลน์ท้องตึง เจ็บสะเอว จุก เสียด ท้องผูกมากจนเป็นพรรดิก มือเท้าชา นัยน์ตาฟาง

ยาขางขึ้นลิ้นขึ้นเหงือก

เอาใบน้ำเต้า ๑ ใบสวาด ใบกะเพรา ๑ ยาทั้งนี้เอาเท่ากัน โกรฐขอ ๑ พริกไทย ๑ ดีปลี ๑ น้ำประสานทอง ๑ ยาทั้งนี้เอาครึ่ง ๑ บดเป็นแท่งไว้ทาลิ้นก็ได้กินก็ได้ แก้วขางทั้งปวงประเสริฐนักแล

ยาหอมสะควางอาลม

ชะเอม ๑ ลูกจันทน์ ๑ ดอกจันทน์ ๑ กะวาน ๑ ดีปลี ๑ ลิ้นทะเล ๑ เทียนทั้ง ๕ การะบูร ๑ กัญชา ๑ ว่านกีบแรด ๑ ว่านร้อนทอง ๑ จันทน์ทั้ง ๒ กฤษณา ๑ กระลำพัก ๑ เกษรบูรนาค ๑ ดอกพิกุล ๑ ดอกมะลิ ๑ อบเชยเทศ ๑ ยาฝิ่น ๑ ยาทั้งนี้เอาหนัก ๑ สลึง ดิงูเหลื่อมแทรก ๒ สลึง บดด้วยมะลิเทศเป็นกระษัยปั้นแท่งเท่าแบ่งหอม แก้วใช้แก้ลมดีนักแล

ยาเขียวประพิมเสน

ผักกะโหลม ๑ บาท ใบทองพันชั่ง ๓ บาท ใบพิมเสน ๒ บาท ใบฝ้ายแดง ๒ บาท ใบสันประหอม ๑ บาท แก้วพิษงูแก้วใช้เนื่อน้ำมูตร น้ำบอระเพ็ดแก้ตัวร้อน พ่นด้วยน้ำข้าวข้าว

ยาแก้ไข้จับบิดบดลม

พริกไทย ๗ กะเทียม ๗ แมงมุม ๗ ตัว หญ้าดอกขาว ๑ พริกไทย ๑ บาท พริกชี้ฟ้า ๑ บาท ไพล ๑ ผิวมะกรูด ๑ ว่านน้ำ ๑ กระเทียม ๑ ขิง ๑ ดีปลี ๑ เปลือกมะรุม ๕ ตำลึง น้ำกระษัยส้มมะขามปอก น้ำมะกรูด

ยาลมจะปวง^{๓๗}

ขิงแห้ง ๒ สลึง ลูกจันทน์ ๒ สลึง ดอกจันทน์ ๒ สลึง กะวาน ๒ สลึง กานพลู ๒ สลึง สมุลแว้ง พริกเทศ ๑ สลึง เทียน ๑ บาท สารส้ม ๑๘ บาท ยาทั้งนี้ตำเป็นผง แล้วสารส้มใส่กะทะเคียวให้ละลายแล้วเอายาใส่ลงกวนให้แห้งแล้วตำให้ละเอียด กินน้ำผึ้งเป็นกระษัย แก้วท้องขึ้นอยู่ไฟไม่ได้

ยาแก้ฝีดาษ

แก้ตานขาง แก้วลิ้นกระด้างคางแข็ง แก้วหาคามีได้ เอาจันทน์ทั้ง ๒ สักชี ๑ ชะลูด ๑ เปลือกมะปราง ๑ สมุลแว้ง ๑ เปลือกไซเน่า ๑ เปลือกหอมปรง ๑ กฤษณา ๑ กระลำพัก ๑ ลูกชี้กาแดง ๑ มหาหิงค์ ๑ ดีปลี ๑ ชะเอม ๑ ว่านกีบแรด ๑ ว่านร้อนทอง ๑ สังการณิ ๑ ดิงูเหลื่อม ยาทั้งนี้เอาหนัก ๑ สลึง โกรฐจุฬาลัมพา ๒ สลึง สีเสียดเทศ ๒ สลึง ๑ เพ็อง เปลือกชะมด ๑ สลึง ๑ เพ็อง ชาดหระคุณจีน ๑ เพ็อง บดน้ำดอกไม้น้ำผึ้ง น้ำตาลเป็นกระษัย น้ำดอกไม้เทศกินแก้วใช้ สาริบาด สัมประชรเข้าจับใจยาได้แก้วแล้วยาประเสริฐ

ยาแก้พิษฝีดาษ

เนระพูสี ๑ จันทน์แดง ๑ รากย่านาง ๑ สมอร่องแร้ง บดกะหล่ำเป็นกระษัยกินกะน้ำดอกไม้ดีแล

^{๓๗} ปวง ชื่อโรคชนิดหนึ่ง เกิดขึ้นเพราะธาตุภายในร่างกายผิดปกติ พิษของโรคทำให้เกิดอาการใช้ต่างๆ จำแนกได้ ๘ ประการ คือ ปวงงู ปวงลิง (มักกะฐา) ปวงลม ปวงศิลา ปวงนก หรือปวงลูกนก ปวงเลือด ปวงน้ำ ปวงโกษ (ปวงโกรฐ)

ยาแก้เลือดดีขึ้น

เอาดีตะเซ่ มหาหิงค์ ละลายเหล้ากินประเสริฐแล ยาแก้รัดได้ดี

ยาแก้ลมสันนิบาต

ขบักดบนหัว เปลวควันเข้าตะมูก เอาทองแห้งสำลี พิมเสน ๑ แก่นสะรัดได้ดี

ยาแก้เบาเป็นเลือด

ใบมะนาว ๘ บาท ข่า ๓ ตำลึง ส้มซ่า ๓ ลูก ใบมะขาม(ม) ๑ ดีปลี ๔ บาท ต้มกินสองหม้อหายแล

ยาแก้ไข้ทั้งปวง

เอาจุโรหิณี ๑ หัวหมู ๑ ไพล ๑ กะทิ ๑ กระชาย ๑ ขิง ๑ ดีปลี ๗ ดอก ดอกพริกไทยเม็ด ลูกกะดอม ๑ ชะพลู ๑ ลูกมะแว้ง ๑ คล้า ๑ บอระเพ็ด ๑ กรุงเขมา ๑ แผลหอม ๑ เม็ดพันธุ์ผักกาด ๑ จันทน์ทั้ง ๒ ขอนดอก ๑ ชะลูด ๑ อบเชย ๑ กฤษณา ๑ กระลำพัก ๑ จันคันทนา ๑ โกรฐขอ ๑ เกษรบัวหลวง ๑ พิกุล ๑ บุนนาค ๑ สมอ ทั้ง ๓ ผักคูน ๗ ผัก ดีเกลือ ๑ บาท ยาต้มกินแก้คลั่งแก้วิงเวียน แก้กากแก้ปากแห้ง คอแดง แก้สันนิบาตกินข้าวมิได้ แก้กากโหกเหียนอาเจียนจับกลางคืนแลกลางวัน ยานี้กินหายมามากแล้ว

ยาแก้ไข้

ข่า ๑ ใบมะก่า ๑ เกลือ ๓ หยิบ ข้าวเปลือก ๓ หยิบ ๑ ต้มกินแก้ไข้

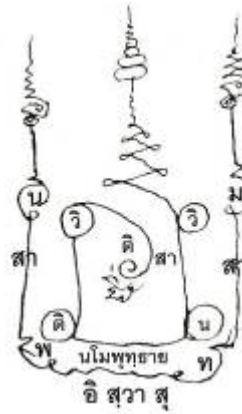
ยาต้มกินแก้พยาธิ

ข่า ๕ ตำลึง ไพล ๕ ตำลึง ใบมะก่า ๕ ตำลึง เปลือกนนทรี ๕ ตำลึง พริกไทย ๘ บาท ต้มกินแก้กระษัย สาระพัดกินหายแล

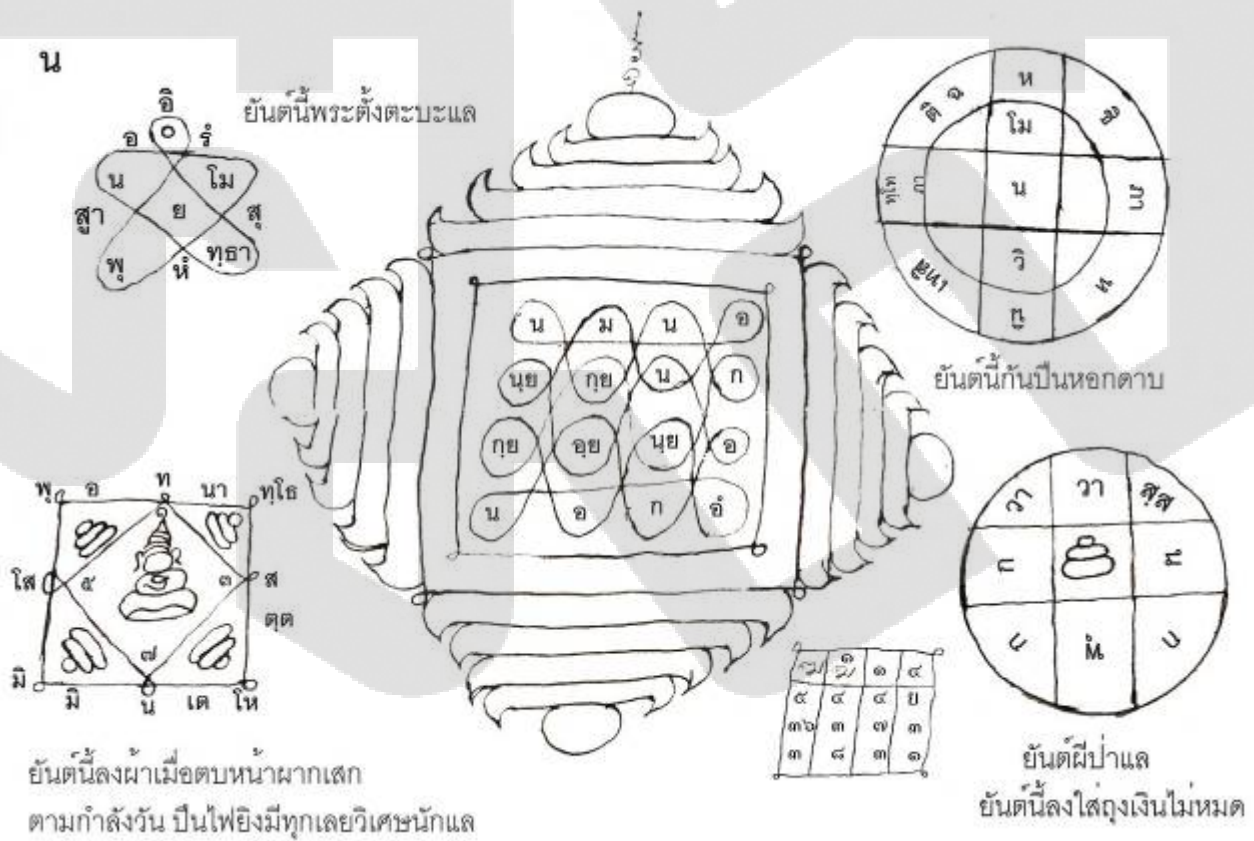
ข้าวทะนนาน ๑ ชะเอมเทศ ๑ บาท ๒ สลึง ดีปลี ๓ สลึง ข่า ๒ พริกไทย ๓ สลึง กระเทียม ๓ สลึง ขิง ๒ สลึง ทำลูกแป้ง

อภุขร ยนต์ อัยเอหิอภุขร คโรโหติ สมุพโว บังเกิด เนชน ตพฺ ๙ คาถานี้เรียกสูตรนระราย

อภุขร จุตติ ปติสนฺติ อภุโรโหติสมุพโว บังเกิด เนชน อภุขร ๙ คาถานี้ลงอักขรนระราย

น.
ไม่
พ. จิตต ล ภ คา น นิ ป ก จิตต์
ทว
บ)
ม
อ- กิง สรณ ข ถ ภ ตี
จ
พทท เมว จ น สรณ อ ง ค สรรพัง
กาถานี้ลงตัวนราแปงรูป

ลงอธิปิโสจนจบ									
๓	๖	๖	๕	๕	ป น ม ส ส	๑	๑	๑	๑
๔	๓	๓	๗	๑	ก ข เม ก	๑	๑	๑	๑
๗	๗	๗	๔	๕	ท น ท	๑	๑	๑	๑
๕	๗	๗	๔	๕	น	๑	๑	๑	๑
๒	๒	๕	๓	๒	ติ	๑	๑	๑	๑
เสกอธิปิโสจนจบ									

ถ้าผู้ใดไม่เชื่อให้ตกรน(รก)ได้เทพเทวทัต พระเจ้ามาตรัสเมื่อน้ำได้คั้นมาเมื่อนั้น ถ้าตัวเราล่อลวงให้ตกรนร
ได้เกรเทวทัตแสนกลป้อนนตชาติ กระดาษก็ได้ลงอักขรลงรักปิดทองอดไปไม่เห็นตัวเราเลย ฯ ถ้ามีลูกออก เอาจมนต์นี้
ทำน้ำมันดีให้กินออกแล โอเม เบิกทวารบานประตุคูกให้กรรมสิทธิ์แก่กู สวาหะ ฯ สะเดาะลูกในท้องออกง่าย

◦ นปถมพิณทกชาต

◦ สิริเอกัสุมสิริสิริทเพยัตถากุญธัมมชาวันถัจจสิรินเย

◦ นฤตยันทเมว

◦ นรานรหิตเทวันรเทเวหิบุชิตนรณักมมบเกหินมามินตส ตทา

◦ ตคตยเพตทกนเจ

ว่าไปวนไป ๓รอบ

◦ นจตุถองกุสาว

◦ นบปจุมสิริสชาตнкаเราหาติสัมมเว จึงมาบังเกิดเป็นตัว

๐ สิริพุทธา

◦ ตน เพตทเอกัสุมเพตทเพตททไทยตถาเพตท คือธัมมชาวจจุริเพตทวิชานเย

๐ อ □ □ จคพุทธา > ชานเต ๐

◦ อุกุเอกัสุมอุกทไทยัตถากุญธัมมชาวจจุตอุองกุวิชานเย

๐ --ทพุทธา > ยอดดองพระ

ว่าบุพนี้ก่อนแล้วว่าบุพโน

